

Załącznik nr 1 do Zarządzenia Nr 215/2017
Wójta Gminy Osie
z dnia 28 września 2017 r.

Lokalny Program Rewitalizacji

Gminy Osie

na lata 2017 - 2023

Osie, wrzesień 2017

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

SPIS TREŚCI:

1	WSTĘP	4
2	POWIĄZANIA Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI	8
	Powiązania Programu Rewitalizacji Gminy Osie z dokumentami krajowymi	8
	Powiązania Programu Rewitalizacji Gminy Osie z dokumentami regionalnymi	9
	Powiązania Programu Rewitalizacji Gminy Osie z dokumentami lokalnymi	10
	Zgodności z LSR LGD i Strategią ORSG	12
3	DIAGNOZA GMINY	14
3.1	SFERA PRZESTRZENNO – FUNKCJONALNA	14
3.2	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	15
3.3	SFERA GOSPODARCZA	16
3.4	SFERA SPOŁECZNA	17
	PODSUMOWANIE	19
4	OBSZAR ZDEGRADOWANY GMINY	20
4.1	Analiza wskaźnikowa pod kątem występowania problemów społecznych	20
4.2	Analiza miejscowości, w których zidentyfikowano problemy społeczne pod kątem występowania w nich przestrzeni zdegradowanych lub niekorzystnych zjawisk w innych sferach	25
5	OBSZAR REWITALIZACJI GMINY	27
6	DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI	29
7	WIZJA STANU OBSZARU REWITALIZACJI PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI	32
8	CELE REWITALIZACJI I KIERUNKI DZIAŁAŃ	34
8.1	Cele rewitalizacji	34
8.2	Kierunki Działań	35
8.3	Przedsięwzięcia i projekty	36
9	LISTA PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	38
10	MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI	42
11	MECHANIZMY WŁĄCZENIA INTERESARIUSZY W PROCES REWITALIZACJI	45
12	SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE W ODNIESIENIU DO GŁÓWNYCH I UZUPEŁNIAJĄCYCH PROJEKTÓW/PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	49
13	SYSTEM ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ PROGRAMU REWITALIZACJI	52
14	SYSTEM MONITORINGU, OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ I SYSTEM WPROWADZANIA ZMIAN	56
15	WYKAZ NIEZBĘDNYCH ZMIAN OCEN I OPINII	59

1 WSTĘP

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Osie jest narzędziem planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji, a także ubiegania się o środki finansowe na realizację tych działań m. in. z funduszy unijnych.

Program rewitalizacji, wg Wytycznych Ministra Infrastruktury i rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, może być:

- a. inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy na podstawie art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. poz. 1777),
lub
- b. opracowany na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446).

Podstawą niniejszego opracowania jest art. 18 ustawy o samorządzie gminnym.

Jednakże dla zachowania zgodności z wymaganiami RPO W K-P opracowanie zostało oparte o „Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”, które wskazują na tryb przygotowania, koordynowania i tworzenia programu rewitalizacji. Ponadto w niniejszym opracowaniu wykorzystano podstawowe pojęcia zdefiniowane w ustawie o rewitalizacji z 2015 r. Zapisy ustawy określają **rewitalizację**, jako proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie programu rewitalizacji. Natomiast **program rewitalizacji** to wieloletni program działań, którego celem jest wyprowadzenie wybranego obszaru ze stanu kryzysowego.

Ustawa definiuje także pojęcia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. W myśl art. 9.1. ustawy o rewitalizacji **obszar zdegradowany** to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności: bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Dodatkowo w obrębie tego obszaru musi występować co najmniej jedno z następujących negatywnych zjawisk:

- gospodarczych,
- środowiskowych,
- przestrzenno-funkcjonalnych,
- technicznych.

Obszar rewitalizacji to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Ponadto obszar rewitalizacji nie może być:

- większy niż 20% powierzchni gminy oraz
- zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy.

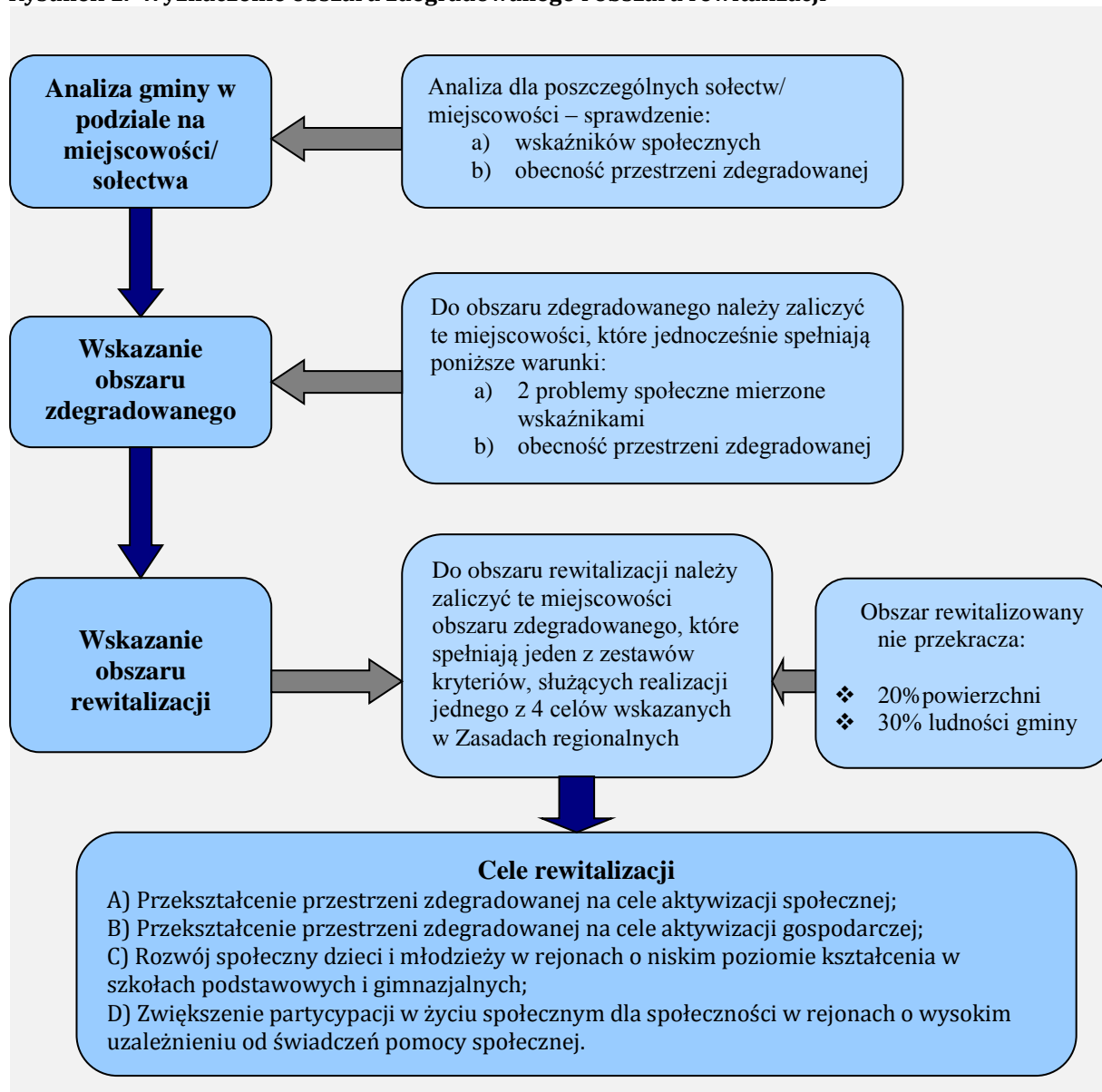
Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nie posiadające ze sobą wspólnych granic, jednak łącznie wytypowane podobszary muszą spełniać ww. kryterium liczby mieszkańców i powierzchni gminy.

W myśl ustawy i „*Zasad programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych...*”, wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji powinno być oparte o **diagnozę obszaru**, obejmującą pogłębioną analizę czynników kryzysowych w zakresie zjawisk gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, środowiskowych i technicznych oraz lokalnych potencjałów a następnie analizę poszczególnych obszarów (sołectw/miejscowości) pod kątem występowania:

- problemów społecznych,
- przestrzeni zdegradowanych,
- problemów w innych sferach.

Ostateczny wybór obszaru rewitalizacji zależy przede wszystkim od zamierzonego celu rewitalizacji. Stosownie do wymagań *Zasad programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych ...*, dla poszczególnych obszarów rewitalizacji w gminie mogą być różne lub te same cele rewitalizacji. Na danym obszarze rewitalizacji może być realizowany jeden lub kilka celów rewitalizacji, pod warunkiem spełnienia kryteriów, wskazanych dla wszystkich przyjętych dla niego celów rewitalizacji. Gmina musi więc wybrać i spełnić przynajmniej jeden z zestawów kryteriów w odniesieniu do obszaru zdegradowanego lub jego części i tym samym zdecydować się na określony kierunek/kierunki działań rewitalizacyjnych.

Rysunek 1. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Źródło: Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach RPO Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Osie charakteryzuje się następującymi cechami:

- **Kompleksowością** - gdyż ujmuje działania w sposób kompleksowy, tj. planuje realizację przedsięwzięć współfinansowanych z różnych środków (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności oraz innych środków publicznych i prywatnych), tym samym nie pomija aspektu społecznego oraz gospodarczego przestrzenno-funkcjonalnego, technicznego lub środowiskowego. Program składa się z różnorodnych działań, które zapewniają, że zostanie osiągnięta kompleksowość interwencji.

- **Koncentracją** - ponieważ program koncentruje swoją interwencję na tych obszarach gminy, które są dotknięte koncentracją problemów oraz negatywnych zjawisk, a dodatkowo w części wiejskiej ogranicza się do obszarów faktycznie zamieszkiwanych.
- **Komplementarnością** projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych – pomiędzy zaplanowanymi projektami i przedsięwzięciami zachodzi efekt synergii w następujących wymiarach: przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, źródeł finansowania.
- **Realizacją zasady partnerstwa i partycypacji** – program został wypracowany we współpracy z lokalną społecznością. Konsultacje społeczne nie tylko towarzyszyły procesowi wyznaczenia obszaru rewitalizacji i przygotowaniu programu, ale też były jednym z elementów współtworzących program. Prace nad programem były prowadzone w ścisłej współpracy z interesariuszami rewitalizacji tj. lokalną społecznością, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi.

Kierując się zasadą istotności danego obszaru dla rozwoju lokalnego oraz wymogiem osiągnięcia określonych celów rewitalizacji określonych w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych ...” ostatecznie wyznaczono dwa obszary rewitalizacji – Miedzno i Pruskie. Obszary te łącznie zamieszkuje 8,81% mieszkańców gminy i zajmują one 4,36% obszaru gminy.

Na podstawie przeprowadzonych diagnoz i badań oraz konsultacji społecznych określono, że głównym celem podejmowanych działań rewitalizacyjnych w Gminie Osie będzie:

- ❖ **przekształceniu przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej.**

Jednocześnie wskazano cel uzupełniający, którym będzie:

- ❖ **przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji gospodarczej**

Dla osiągnięcia powyższych celów zakłada się realizację działań nakierowanych na:

- wzrost aktywności społecznej przez ożywienie społeczne, poprzez realizację atrakcyjnych i aktywizujących inicjatyw na rzecz lokalnej społeczności,
- zmniejszenie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego (związanego m.in. z oddaleniem od dużych ośrodków miejskich, a tym samym niewystarczającym dostępem do dobrej jakości, niedrogich usług społecznych), w tym poprawę warunków życia osób w trudnej sytuacji materialnej,
- wzrost potencjału gospodarczego w obszarach rolniczych, między innymi poprzez wsparcie rozwoju działalności pozarolniczej,
- rozwój kapitału gospodarczego poprzez poprawę jakości kapitału ludzkiego,
- poprawa jakości komunikacji poprzez remont dróg i utworzenie towarzyszącej im infrastruktury.

2 POWIĄZANIA Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI

Program Rewitalizacji wykazuje powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

Powiązania Programu Rewitalizacji Gminy Osie z dokumentami krajowymi

Nazwa dokumentu	Opis powiązań
<p>Narodowy Plan Rewitalizacji 2022 Założenia</p>	<p>LPR Gminy Osie nawiązuje do celu głównego Narodowego Planu Rewitalizacji, którym jest poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym poprzez działania zintegrowane.</p>
<p>Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju</p>	<p>LPR Gminy Osie nawiązuje do celu głównego Strategii, którym jest podejmowanie działań skierowanych na poprawę jakości życia Polaków i rozwoju Polski na tle Unii Europejskiej. W tym względzie program rewitalizacji jest zgodny z następującymi celami:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cel 3 Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki; - Cel 8 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, - Cel 11 Wzrost społecznego kapitału rozwoju.
<p>Strategia Rozwoju Kraju 2020</p>	<p>Dokument wyznacza najważniejsze zadania państwa, których realizacja przyczyni się do szybszego i bardziej zrównoważonego rozwoju kraju i poprawy jakości życia ludności poprzez wzmocnienie potencjałów gospodarczych, instytucjonalnych i społecznych. LPR Gminy Osie nawiązuje do:</p> <p>Cel 3 - Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywateli, kierunek: rozwój kapitału społecznego;</p> <p>Cel 4 - Rozwój kapitału ludzkiego, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności zawodowej oraz poprawa jakości kapitału ludzkiego;</p> <p>Cel 1 - Integracja społeczna, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej zagrożonych.</p>
<p>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020 Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie</p>	<p>Głównym celem dokumentu jest: Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. LPR Gminy Osie nawiązuje do celu 2 Strategii, którym jest Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”).</p>

<p>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030</p>	<p>Dokument zawiera cele i kierunki działań służące takiemu planowaniu przestrzennemu, który pozwoli na wzrost społeczno-gospodarczy państwa. Program Rewitalizacji jest zgodny z następującymi celami określonymi w dokumencie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystywanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów - Przywrócenie i utrwalanie ładu przestrzennego.
<p>Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020</p>	<p>PR Gminy Osie nawiązuje bezpośrednio do Wytycznych poprzez realizację zalecanych procedur wdrażania programów operacyjnych na lata 2014-2020 w zakresie rewitalizacji - niniejszy Program Rewitalizacji Gminy Osie został opracowany wg zaleceń Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020.</p>

Powiązania Programu Rewitalizacji Gminy Osie z dokumentami regionalnymi

Nazwa dokumentu	Opis powiązań
<p>Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+</p>	<p>Zgodnie z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Gmina Osie znajduje się w kategorii polityki przestrzennej – obszary wiejskie, dla których oczekiwana rola i znaczenie w rozwoju województwa wiąże się z aktywizacją społeczno-gospodarczą na poziomie lokalnym.</p> <p>W zakresie priorytetowych obszarów Strategii Rozwoju Województwa Program Rewitalizacji Gminy Osie odpowiada obszarom:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konkurencyjna gospodarka, • Modernizacja przestrzenna wsi i miast, • Nowoczesne społeczeństwo. <p>LPR Gminy Osie koresponduje przede wszystkim z celami strategicznymi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dostępność i spójność, • Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi, • Nowoczesny sektor rolno-spożywczy, • Tożsamość i dziedzictwo.
<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020</p>	<p>Zgodnie z zapisami RPO, rewitalizacja społeczno – gospodarcza, a także fizyczna obszarów o dużej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych jest jednym z podstawowych działań mających przyczynić się do minimalizacji występujących na danych obszarach problemów.</p> <p>LPR Gminy Osie jest zgodny z Priorytetem Inwestycyjnym 9b Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach wiejskich, w ramach którego wsparcie będzie skoncentrowane na podejmowaniu działań zmierzających do ożywienia społeczno – gospodarczego poprzez aktywizację osób zamieszkujących obszary problemowe oraz poprawę warunków uczestnictwa tych osób w życiu społecznym i gospodarczym.</p> <p>LPR Gminy Osie obejmuje swoim zasięgiem obszar wiejski i wpisuje się w Działanie 7.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność.</p>

	LPR rewitalizacji jest zgodny z Priorytetem Inwestycyjnym 9d „Inwestycje dokonywane w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”, którego celem jest ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju. W ramach tego priorytetu realizowana będzie odnowa społeczno – gospodarcza polegająca na rewitalizacji miejscowości wiejskich, co powinno przyczynić się do uruchomienia uspionych potencjałów społecznych, które przyczynią się do aktywizacji społecznej i zawodowej społeczności lokalnych.
Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Przedsięwzięcia rewitalizacyjne na obszarach wiejskich stanowi interwencja zaplanowana w ramach: <ul style="list-style-type: none"> • Działanie 7.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność. • Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR Lokalny Program Rewitalizacji obejmuje swoim zasięgiem obszar wiejski i wpisuje się w powyższe działania.
Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020	Program Rewitalizacji Gminy Osie wykazuje zgodność z następującymi celami strategicznymi dokumentu: <ul style="list-style-type: none"> • Wzrost poziomu życia mieszkańców regionu poprzez zwiększenie dostępności do różnego rodzaju usług społecznych, • Wzrost poziomu aktywności w życiu społecznym, • Wzrost poziomu samodzielności mieszkańców regionu.

Powiązania Programu Rewitalizacji Gminy Osie z dokumentami lokalnymi

Nazwa dokumentu	Opis powiązań
Strategia Rozwoju Powiatu Świeckiego na lata 2014 - 2020	„Realizując założenia Strategii wynikające z aspiracji mieszkańców i władz samorządowych, wykorzystując swoje położenie i posiadany potencjał Powiat Świecki stanie się miejscem zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego, w którym warto będzie mieszkać, pracować, inwestować, rozwijać się, a także wypoczywać.” Program Rewitalizacji Gminy Osie wpisuje się w wytyczne w Strategii cele i działania: 1. Kreowanie warunków do tworzenia nowych miejsc pracy. 2. Przygotowanie efektywnej i zintegrowanej oferty aktywizacji zawodowej dla bezrobotnych i poszukujących pracy. 3. Poprawa jakości życia i zdrowia mieszkańców. 4. Budowanie tożsamości regionalnej mieszkańców powiatu.
STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU GMINY OSIE 2015 - 2022	Program Rewitalizacji Gminy nawiązuje do celu głównego zawartego w Strategii Rozwoju Gminy Osie: „Rozwój społeczności i gospodarki lokalnej poprzez zrównoważone wykorzystanie potencjału rozwojowego gminy”. Cel główny zostanie zrealizowany za pomocą celów strategicznych: 1. Wzrost aktywności gospodarczej na terenie gminy. 1.3. Rozwój małej i średniej przedsiębiorczości. 1.5. Zintegrowana promocja gminy i przedsiębiorczości. 3. Rozwój świadczeń na rzecz społeczeństwa, rozwój usług medycznych i społecznych. 3.1. Rozwijanie procesów integracyjnych,

	<p>3.2. Rewitalizacja obszarów gminy. 3.3. Rozwój budownictwa mieszkaniowego i infrastruktury społecznej – instytucji oświatowych i ochrony zdrowia 3.4. Podniesienie stanu świadomości społeczeństwa. 3.5. Rozwój zasobów ludzkich i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.</p>
<p>STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY OSIE NA LATA 2014 – 2020</p>	<p>Głównym celem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wspieranie rodziny oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży. PR Gminy wpisuje się w określone w dokumencie cele operacyjne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wzmacnianie rodziny, podnoszenie poziomu jej funkcjonowania. 2. Ograniczenie zjawiska ubóstwa. 4. Pomoc rodzinie we wszechstronnym rozwoju dzieci i młodzieży.
<p>PLAN GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ DLA GMINY OSIE</p>	<p>LPR nawiązuje do PGN Gminy Osie poprzez następujące działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ optymalizowanie działań związanych z produkcją i wykorzystaniem energii, ▪ kreowanie wizerunku gminy Osie, jako zielonego samorządu, dbającego o jakość środowiska i w sposób odpowiedzialny i racjonalny wykorzystującego energię.
<p>ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OSIE</p>	<p>W „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Osie” zostały wytyczone główne cele, które wpisują się w PR Gminy Osie</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrost aktywności gospodarczej na terenie gminy 3. Rozwój świadczeń na rzecz społeczeństwa, rozwój społeczeństwa informacyjnego.

Zgodności z LSR LGD i Strategią ORSG

Zgodnie z *Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach RPO Województwa Kujawsko-Pomorskiego program rewitalizacji* powinien **wykazywać jego wpływ na wskaźniki określone w** Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu oraz Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnej Grupy Działania. Stwierdzenie zgodności z powyższymi strategiami oznacza także zgodność z dokumentami Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.

Realizacja Programu Rewitalizacji Gminy Osie wpływać będzie na osiągnięcie celów strategicznych i towarzyszących im celów operacyjnych określonych w **Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Świeckiego**, w następujących obszarach:

1. Cel strategiczny nr 1. Przedsiębiorczy region

- 1.2. Przyjazne warunki dla rozwoju przedsiębiorczości,
- 1.3. Rozwój lokalnej infrastruktury drogowej i technicznej,
- 1.5. Podejmowanie działań aktywizujących na rzecz wzrostu zatrudnienia.

2. Cel strategiczny nr 2. Wysoka dostępność i jakość usług zdrowotnych i społecznych

- 2.1. Rozwiązywanie problemów społecznych i stymulowanie aktywności zawodowej sprzyjającej włączeniu społecznemu.

3. Cel strategiczny nr 3. Konkurencyjny i kreatywny kapitał ludzki

- 3.5. Ułatwiony dostęp do rynku pracy poprzez rozwój doradztwa edukacyjno – zawodowego.
- 3.6. Oferta edukacyjna dostosowana do potrzeb rynku pracy.

W zakresie **Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnej Grupy Działania „Bory Tucholskie”** realizacja Programu Rewitalizacji Gminy Osie wpływać będzie na osiągnięcie założeń:

1. Zwiększenie atrakcyjności obszaru LSR do 2023 roku

- 1.2 Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społeczno-gospodarczemu obszarowi LSR do 2023 roku

2. Wsparcie lokalnego rynku pracy na obszarze LSR do 2023r

- 2.1 Wsparcie przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2023 roku

Wskaźniki odnoszące się do obszaru rewitalizacji Gminy Osie – rok docelowy 2023:

- Liczba utworzonych miejsc pracy – 1

3. Rozwój kapitału społecznego obszaru LSR do 2023r

3.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru LSR do 2023 roku

Wskaźniki odnoszące się do obszaru rewitalizacji Gminy Osie – rok docelowy 2023:

- Liczba osób które wzięły udział w wydarzeniach integracyjnych i aktywizujących mieszkańców – 70
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu - 15
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna - 20

3 DIAGNOZA GMINY

3.1 SFERA PRZESTRZENNO – FUNKCJONALNA

Gmina Osie administracyjnie należy do województwa kujawsko-pomorskiego, położona jest w północnej jego części w powiecie świeckim. Sąsiaduje z następującymi gminami z powiatu świeckiego: Warlubie, Jeżewo, Drzycim, Lniano oraz z gminą Cekcyn z powiatu tucholskiego. W północnej części sąsiaduje z Województwem Pomorskim.

Rysunek 2. Mapa gminy Osie

źródło: <http://wikipedia.pl>

Gmina Osie zajmuje powierzchnię 210 km², co stanowi 14,2% powierzchni powiatu świeckiego. W skład gminy wchodzi 11 sołectw: Osie, Tleń, Miedzno, Brzeziny, Jaszcz, Wałkowiska, Łązek, Wierzchy, Radańska, Stara Rzeka i Pruskie.

ZASOBY PRZYRODNICZE I KULTUROWE

Gmina leży na pograniczu mezoregionów Równiny Świeckiej i Borów Tucholskich. Lasy i grunty leśne zajmują 73% powierzchni gminy. Unikalne walory przyrodnicze, turystyczne, krajobrazowe i naukowe sprawiły, że znaczna część lasów weszła w skład utworzonego „Wdeckiego Parku Krajobrazowego”. Gmina Osie zajmuje w granicach tego parku ok. 14,44 tys. ha. Na terenie gminy znajduje się 6 rezerwatów przyrody oraz Obszar Natura 2000.

W gminie jest stosunkowo bogata sieć wód powierzchniowych. Gmina leży w całości w zlewni Wdy, która należy do najbardziej atrakcyjnych szlaków wodnych w Polsce. Atrakcyjne pod względem turystycznym są też dwa prawe dopływy Wdy - Prusina i Ryszka. Największym zbiornikiem wód powierzchniowych na terenie gminy Osie jest Zalew Żur.

KOMUNIKACJA

Podstawową drogą tranzytową o dużym znaczeniu dla gminy jest droga nr 238 Osie - Warlubie. Droga łączy najsilniej zurbanizowane tereny gminy z resztą kraju poprzez dojazd do autostrady A1 w miejscowości Warlubie. Ważnym szlakiem komunikacyjnym jest też droga 1203C Osie - Tleń - Osie, która tworzy naturalne przedłużenie drogi krajowej 238 i stanowi połączenie dla turystów korzystających z autostrady A1 i zmierzających do Tucholi i Borów Tucholskich.

Przez gminę przebiega linia kolejowa Laskowice - Dąbrowy - Kwiatki - Osie - Tleń - Łązek - Czersk - Kościerzyna. Na trasie linii w granicach gminy Osie znajdują się przystanki Kwiatki, Tleń i Łązek oraz stacja Osie. Komunikację pasażerską zapewniają również linie autobusowe oraz prywatni przewoźnicy.

3.2 INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Ogrzewanie

System ciepłowniczy w gminie oparty jest o kotłownie osiedlowe oraz indywidualne rozwiązania, w których dominują układy na paliwo stałe (węgiel, miał, drewno). Oprócz indywidualnych źródeł, na terenie gminy istnieją również lokalne kotłownie, zasilające głównie zabudowę wielorodzinną, zespoły obiektów użyteczności publicznej i obiekty przemysłowo-usługowe.

Sieć wodociągowa

Według danych GUS z 2015 r. długość czynnej sieci rozdzielczej w gminie wynosi ogółem 96,0 km. Z sieci wodociągowej korzysta 88,5% mieszkańców gminy. 88,4% budynków mieszkalnych jest podłączonych do sieci wodociągowej.

Sieć kanalizacyjna

Do sieci kanalizacyjnej podłączonych jest 71,0% mieszkańców oraz 70,4% budynków mieszkalnych. W gminie istnieje jedna mechaniczno - biologiczna oczyszczalnia ścieków, która w pełni zaspokaja potrzeby mieszkańców.

System gazowniczy

Gmina Osie nie jest gminą zgazyfikowaną. Obecnie bardzo powszechne jest korzystanie z gazu butlowego, w który wyposażona jest większość mieszkań i gospodarstw.

Energia elektryczna

Źródłem energii elektrycznej dla terenu gminy jest rozdzielnia wysokiego napięcia zlokalizowana przy elektrowni wodnej w Żurze o mocy 8 MW.

Dodatkowo na Strudze Sobińskiej funkcjonuje Elektrownia Wodna w Jaszczu będąca własnością prywatną.

3.3 SFERA GOSPODARCZA

W Gminie Osie użytki rolne zajmują 4 074 ha (19,49%), sady – 22 ha (0,11%), łąki trwałe – 653 ha (3,12%), pastwiska trwałe – 232 ha (1,11%), lasy – 15 262 ha (73,01%), użytki ekologiczne – 101 ha (0,48%). Istniejące grunty rolne wykazują niską przydatność dla produkcji rolnej, co przejawia się też słabo rozwiniętym rolnictwem.

W gminie Osie w roku 2015 wpisanych do rejestru REGON było 383 podmiotów, co stanowi 5% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w powiecie świeckim. W latach 2010 – 2015 liczba podmiotów gospodarczych wahała się bez wyraźnego trendu.

Gmina ma charakter turystyczny. Ze względu na liczne tereny leśne oraz sieć hydrograficzną, teren gminy służy uprawianiu takich form wypoczynku jak wędrówki piesze i rowerowe, kajakarstwo, zbieractwo, wędkarstwo, myślistwo. Wg danych GUS, działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi prowadzi 20 podmiotów, natomiast 9 podmiotów prowadzi działalność związaną z kulturą, rozrywką i rekreacją.

3.4 SFERA SPOŁECZNA

Ludność

Obszar gminy w 2015 r. zamieszkiwało 5 453 osoby. W ostatnich 5-ciu latach przybyło 44 mieszkańców (ok. 1%). Trend wzrostowy choć niewielki ale utrzymuje się od wielu lat, jest on jednak wynikiem ogólnie wysokiego poziomu przyrostu naturalnego, który średnio dla ostatnich 5 lat wynosił 15,7.

Tabela 1. Ludność Gminy Osie w latach [os.]

Płeć	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	5 409	5 459	5 443	5 477	5 454
mężczyźni	2 684	2 705	2 711	2 735	2 729
kobiety	2 725	2 754	2 732	2 742	2 725

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

Rynek pracy

Bezrobocie rejestrowane w gminie Osie wynosiło w 2015 roku 10,5% i jest znacznie niższe niż średnia dla województwa (13,2%). Jednakże sytuacja wśród kobiet jest dużo mniej korzystna, bezrobocie w tej grupie wyniosło 13,2%. Tym niemniej w gminie Osie utrzymuje się stały, malejący trend w zakresie bezrobocia, liczba bezrobotnych w roku 2015 w stosunku do 2010 zmalała o 177 osób, w przypadku kobiet o 95 a mężczyzn o 82. Możliwe jest to dzięki funkcjonowaniu kilku silnych zakładów przemysłowych, w tym zakładów mięsnych Gzella oraz zakładu stolarskiego OKK Otlewski, które dają ponad 1700 miejsc pracy.

Tabela 2. Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w Gminie Osie [os.]

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem	375	342	322	291	230	198
Mężczyźni	166	144	130	130	102	84
Kobiety	209	198	192	161	128	114

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

Edukacja

Pod względem struktury wykształcenia gmina wypada niekorzystnie na tle powiatu oraz województwa - 56% ludności w gminie w wieku powyżej 15 lat ma wykształcenie zaledwie podstawowe lub jest bez wykształcenia. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymowało się 27% mieszkańców, natomiast wykształcenie wyższe posiadało zaledwie 2,8%. Pozostała część posiadała średnie policealne i średnie zawodowe.

Jest to sytuacja, która może negatywnie wpływać na rynek pracy oraz ogólny poziom rozwoju gospodarczego i społecznego gminy, w szczególności niski poziom wykształcenia ludności uniemożliwia przejście nadwyżki siły roboczej istniejącej w rolnictwie do zawodów pozarolniczych.

W gminie spada liczba dzieci w wieku szkolnym. W 2016 roku liczba uczniów w szkołach podstawowych wyniosła 390, w gimnazjum – 171, co oznacza, że od 2007 roku ubyło 37 uczniów w szkole podstawowej (ok. 8,6%) i 75 uczniów gimnazjum (ok. 30%).

Jednocześnie gmina ma niski poziom zapewnienia miejsc przedszkolnych. W gminie na jedno miejsce przypada 2,04 dziecka w wieku 3-5 lat, gdzie średnia dla województwa kujawsko-pomorskiego wynosi 1,27.

Pomoc społeczna

W roku 2015 w porównaniu z rokiem 2014 zmniejszyła się liczba rodzin korzystających z pomocy o 22,6% a liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy o 22,13%. Zmalała również liczba osób korzystających z posiłków – o 22,5%, liczba osób którym przyznano zasiłek okresowy – o 33,3%. Natomiast wystąpił wzrost osób którym przyznano zasiłek stały – o 6,67%. W przypadku liczby dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny wystąpił spadek o 3,07%.

Tabela 3. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej

Wyszczególnienie	2014	2015
Liczba rodzin korzystających z pomocy	53	41
Liczba osób w rodzinach	122	95
Liczba dzieci	59	39
Liczba osób korzystających z posiłku	142	110
Liczba osób, którym przyznano zasiłek okresowy	12	8
Liczba osób, którym przyznano zasiłek stały	14	15
Dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	163	158

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG Osie

Głównym powodem otrzymywania pomocy jest niepełnosprawność, ubóstwo i bezrobocie. W 2015 roku było to odpowiednio 21,1%, 18,9% oraz 17,9% ogółu osób którym przyznano pomoc.

Aktywność kulturalno - sportowa

Wg danych GUS za 2015 r. w gminie wskaźnik: fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców wynosi 31, tak samo dla województwa kujawsko-pomorskiego a dla powiatu świeckiego - 23.

Głównym ośrodkiem kultury jest Gminy Ośrodek Kultury w Osiu. W ramach działalności GOK wsparcie mają również: Gminne Centrum Informacji Turystycznych oraz Centrum Nordic Walking - Bory Tucholskie oraz Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe Gminy Osie „Grom Osie”. Przy ośrodku działa również Młodzieżowa drużyna pożarnicza i VII Drużyna Harcerska Azymut w Osiu, ponadto w obszarze kultury aktywnie działają jednostki OSP w Osiu, Łążku, Miedźnie, Brzezinach.

PODSUMOWANIE

Niekorzystne czynniki w gminie Osie:

- ✓ Zanieczyszczenia związane z lokalnymi źródłami ciepła – kotłowniami zasilanymi węglem oraz przemysłem;
- ✓ Skoncentrowanie sieci kanalizacyjnej we wsi Osie, niska jakość dróg lokalnych i duża peryferyjność gminy – znaczne oddalenie od większych ośrodków miejskich;
- ✓ Słabe gleby pod względem produkcyjnym - grunty orne gminy to głównie gleby piaszczyste o niskiej bonitacji - brak nowoczesnych gospodarstw rolnych;
- ✓ Wysokie bezrobocie wśród kobiet;
- ✓ Mała liczba miejsc przedszkolnych, znaczny odsetek młodzieży uczy się poza gminą;
- ✓ Niska aktywność organizacji pozarządowych.

Czynniki, które mogą w znaczącym stopniu pomóc w rozwoju gminy:

- ✓ Bardzo wysoka wartość przyrodnicza gminy Osie w skali Polski: 73% powierzchni gminy zajmują lasy, w tym Wdecki Park Krajobrazowy;
- ✓ Ukształtowana na polskim rynku turystycznym atrakcyjna marka turystyczna „Bory Tucholskie” oraz marka turystyczna Tleń – perła borów;
- ✓ Bogata historia i liczne zabytki;
- ✓ Bliskość głównych tras komunikacyjnych – autostrada A1 oddalona 13 km od Osia, Świecie – 24 km do głównych ośrodków miejskich ok. 1 godziny jazdy: Gdańsk – 100 km, Bydgoszcz, Toruń – ok. 70 km;
- ✓ Dobrze funkcjonujące duże zakłady produkcyjne.

4 OBSZAR ZDEGRADOWANY GMINY

4.1 Analiza wskaźnikowa pod kątem występowania problemów społecznych

Delimitacja obszaru zdegradowanego na obszarze Gminy Osie nastąpiła poprzez zbadanie wszystkich sołectw pod kątem występowania problemów społecznych. W tym celu zebrano informacje na temat sytuacji społecznej w każdym sołectwie, a następnie wyliczono wskaźniki pozwalające na określenie obszarów zdegradowanych.

Na terenie gminy występują sołectwa: Osie, Tleń, Miedzno, Brzeziny, Jaszcz, Wałkowiska, Łązek, Wierzchy, Radańska, Stara Rzeka i Pruskie. Sołectwa gminy Osie zostały zbadane pod kątem występowania problemów społecznych poniższymi wskaźnikami:

- Udział ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności ogółem;
- Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze;
- Udział gospodarstw domowych - stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze;
- Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze;

Do wyliczenia wartości wskaźników posłużyły dane zebrane przez UG w Osiu, zestawione w poniższych tabelach. Kolorem zaznaczono wartości powyżej średniej dla gminy.

Udział ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności ogółem.

Udział ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze.

Średni wskaźnik liczby ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności ogółem dla gminy wynosi 15,62 %. Wskaźniki te są wyższe od średniej dla gminy w sołectwach: Jaszcz, Pruskie, Radańska, Stara Rzeka, Tleń. Największą wartość wskaźników odnotowano w sołectwie Radańska oraz Tleń.

Tabela 4. Poziom kapitału społecznego

Miejscowość	Ludność ogółem	Ludność w wieku			Udział ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności ogółem
		Przed produkcyjnym	Produkcyjnym	Poprodukcyjnym	
Gmina Osie	5 454	1 078	3 524	852	15,62%
Brzeziny	333	63	220	50	15,02%
Jaszcz	232	42	151	39	16,81%
Łązek	401	83	258	60	14,96%
Miedzno	315	70	200	45	14,29%
Osie	2 846	589	1824	433	15,21%
Pruskie	166	32	106	28	16,87%
Radańska	174	25	113	36	20,69%
Stara Rzeka	66	12	42	12	18,18%
Tleń	277	39	180	58	20,94%
Wałkowska	414	74	282	58	14,01%
Wierzchy	230	49	148	33	14,35%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Osie

Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze.

Wskaźniki osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy względem ludności w wieku produkcyjnym pokazuje sytuację na rynku pracy (utrwalone bezrobocie), wskaźnik ten szczególnie niekorzystny jest w sołectwach: Jaszcz, Miedzno, Pruskie, Radańska, Tleń, Wałkowska, Wierzchy gdzie najwyższe wartości przyjmuje w sołectwach Pruskie i Wierzchy.

Tabela 5. Występowanie problemów w obszarze bezrobocia

Miejscowość	Ludność w wieku produkcyjnym	Bezrobotni pozostający bez pracy 12 miesięcy i dłużej	Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym
Gmina Osie	3 524	48	1,40%
Brzeziny	220	3	1,36%
Jaszcz	151	3	1,99%
Łązek	258	1	0,39%
Miedzno	200	3	1,50%
Osie	1824	19	1,04%
Pruskie	106	3	2,83%
Radańska	113	3	2,65%
Stara Rzeka	42	0	0,00%
Tleń	180	3	1,67%
Wałkowiska	282	6	2,13%
Wierzchy	148	4	2,70%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Osie

Udział gospodarstw domowych - stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze.

Najgorsza sytuacja pod względem osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej - stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem występuje w sołectwach: Brzeziny, Jaszcz, Łązek, Miedzno, Radańska, Wałkowiska. Jednocześnie największa liczba gospodarstw korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej występuje w sołectwach (wyłączając Osie jako najliczniejszą populację gminy): Brzeziny, Łązek, Miedzno, Tleń, Wałkowska.

Tabela 6. Występowanie problemów w obszarze bezrobocia

Sołectwo	Liczba ludność ogółem	Liczba gospodarstw domowych w gminie	Liczba gospodarstw domowych - stałych beneficjentów pomocy społecznej	Udział gospodarstw domowych - stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem
Gmina Osie	5 454	220	1465	16,25 %
Brzeziny	333	20	88	22,73 %
Jaszcz	232	12	72	16,67 %

Łązek	401	24	95	25,26 %
Miedzno	315	13	79	16,46 %
Osie	2 846	97	742	13,07 %
Pruskie	166	6	39	15,38 %
Radańska	174	12	54	22,22 %
Stara Rzeka	66	3	26	11,54 %
Tleń	277	7	95	7,37 %
Wałkowska	414	19	110	17,27 %
Wierzchy	230	7	65	10,77 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Osie

Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze

Z pomocy społecznej w zakresie wsparcia udzielanego dla dzieci w największym stopniu korzystają mieszkańcy sołectw: Łązek, Miedzno, Pruskie, Radańska, Wałkowska, Wierzchy. W tym największy odsetek rodzin korzystających ze wsparcia na utrzymanie dzieci występuje w sołectwie Miedzno. Jednocześnie największa liczba dzieci korzystających z pomocy społecznej występuje w sołectwie Miedzno (wyłączając Osie jako najliczniejszą populację gminy).

Tabela 7. Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku.

Sołectwo	Liczba dzieci w wieku do 17 lat	Liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku
Gmina Osie	1075	403	40,74 %
Brzeziny	61	20	32,79 %
Jaszcz	44	16	36,36 %
Łązek	81	34	41,98 %
Miedzno	69	46	66,67 %
Osie	592	191	32,26 %
Pruskie	33	14	42,42 %
Radańska	27	15	55,56 %
Stara Rzeka	12	3	25 %
Tleń	37	9	24,32 %
Wałkowska	70	35	50 %
Wierzchy	49	20	40,82 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Osie

Zestawienie wartości badanych wskaźników

Poniższa tabela zawiera zestawienie osiągniętych wartości badanych wskaźników.

Tabela 8. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej

Miejscowość	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności ogółem	Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym	Udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku
Gmina Osie	15,62%	1,40%	16,25 %	40,74 %
Brzeziny	15,02%	1,36%	22,73 %	32,79 %
Jaszczy	16,81%	1,99%	16,67 %	36,36 %
Łązek	14,96%	0,39%	25,26 %	41,98 %
Miedzno	14,29%	1,50%	16,46 %	66,67 %
Osie	15,21%	1,04%	13,07 %	32,26 %
Pruskie	16,87%	2,83%	15,38 %	42,42 %
Radańska	20,69%	2,65%	22,22 %	55,56 %
Stara Rzeka	18,18%	0,00%	11,54 %	25 %
Tleń	20,94%	1,67%	7,37 %	24,32 %
Wałkowiska	14,01%	2,13%	17,27 %	50 %
Wierzchy	14,35%	2,70%	10,77 %	40,82 %

Źródło: Opracowanie własne

Najwyższe wartości wskaźnika osób w wieku poprodukcyjnym występują w sołectwach: Radańska, Tleń. Najmniej korzystna sytuacja pod względem bezrobocia występuje w sołectwach: Radańska, Wierzchy. Najgorsza sytuacja pod względem rodzin korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej występuje w sołectwach: Brzeziny i Łązek, natomiast najwyższe wartości wskaźnika dla osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w zakresie wsparcia udzielanego dla dzieci występuje w sołectwach: Miedzno, Radańska.

4.2 Analiza miejscowości, w których zidentyfikowano problemy społeczne pod kątem występowania w nich przestrzeni zdegradowanych lub niekorzystnych zjawisk w innych sferach

W myśl art. 9.1. ustawy o rewitalizacji **obszar zdegradowany** to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności: bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym oraz występowania na nim, co najmniej jednego z negatywnych zjawisk w obszarze:

- gospodarczym i/lub
- środowiskowym i/lub
- przestrzenno-funkcjonalnym i/lub
- technicznym.

Do obszaru zdegradowanego wybrano tereny, w których występują największe problemy społeczne oraz występuje co najmniej jedno z negatywnych zjawisk w wyżej wymienionych obszarach.

Przeprowadzona analiza wskaźnikowa pod kątem występowania problemów społecznych oraz analiza pod kątem występowania stanu kryzysowego w sferze gospodarczej wykazała, że obszarami zdegradowanymi w gminie są sołectwa: Jaszcz, Miedzno, Pruskie, Radańska, Tleń, Wałkowska. Obszary te zamieszkuje łącznie 28,93% ludności gminy i zajmują one 18,04% obszaru gminy.

Tabela 9. Obszar zdegradowany gminy Osie

Sołectwo	Powierzchnia		Ludność	
	[ha]	[%]	[os.]	[%]
Obszar zdegradowany	3773,9	18,04 %	1578	28,93 %
Jaszcz	801,4	3,83 %	232	4,25 %
Miedzno	793,6	3,79 %	315	5,78 %
Pruskie	119,8	0,57 %	166	3,04 %
Radańska	1532,4	7,33 %	174	3,19 %
Tleń	226,6	1,08 %	277	5,08 %
Wałkowiska	300,1	1,43 %	414	7,59 %

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 3. Mapa obszaru zdegradowanego w gminie Osie

Źródło: Opracowanie własne

5 OBSZAR REWITALIZACJI GMINY

W myśl art. 10 Ustawy o rewitalizacji i „Zasad programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych” obszarem rewitalizacji jest obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk (społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych), na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. Zgodnie z ustawą w skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny przemysłowe (w tym portowe i wydobywcze), powojenne lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

Jednocześnie „Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych...” wymagają osiągnięcia na rewitalizowanych obszarach przynajmniej jednego ze wskazanych efektów:

- ✓ wzrost aktywności społecznej, ożywienie społeczne,
- ✓ zmniejszenie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego (związanego m.in. z oddaleniem od rynku pracy, degradacją obszarów, niewystarczającym dostępem do dobrej jakości, niedrogich usług społecznych), w tym poprzez poprawę warunków uczestnictwa osób w trudnej sytuacji w życiu społecznym i gospodarczym,
- ✓ wzrost zatrudnienia,
- ✓ ożywienie gospodarcze, wzrost potencjału gospodarczego między innymi poprzez wsparcie rozwoju przedsiębiorczości.

W badaniu uwzględniono, potrzebę osiągnięcia powyżej określonych efektów rewitalizacji oraz konieczność zachowania zasady koncentracji działań. Do ostatecznej analizy wytypowano sołectwa, których powierzchnia nie przekracza łącznie 20% i istnieje możliwość osiągnięcia określonych efektów społecznych. Ponieważ Gmina Osie ma niewielkie możliwości prowadzenia działań rewitalizacyjnych na obszarze sołectw: Jaszcz, Radańska, Tleń, Wałkowska, w związku z powyższym wykluczono je.

Uwzględniając wyniki analizy wskaźnikowej oraz przeprowadzonych badań społecznych **wytypowano sołectwa Pruskie i Miedzno** jako obszary o istotnym znaczeniu dla rozwoju lokalnego a zarazem o największym potencjale w zakresie zaspokojenia wymagań stawianych

przez RPO WK-P. Obszary te łącznie zamieszkuje 8,81% mieszkańców gminy i zajmują one 4,36% obszaru gminy.

Tabela 10. Powierzchnia i ludność Gminy Osie objęta rewitalizacją

Sołectwo	Ludność	% ludności gminy	Powierzchnia (ha)	% powierzchni gminy
Pruskie	166	3,04 %	793,6	3,79%
Miedzno	315	5,77 %	119,8	0,57%
Razem	481	8,81%	913,4	4,36 %

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

Działania rewitalizacyjne w Gminie Osie koncentrować się będą na:

- ❖ przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej,
- ❖ przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji gospodarczej.

Rysunek 4. Mapa obszaru rewitalizacji w gminie Osie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie google.pl

6 DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI

Sołectwo **Pruskie** położone jest na obrzeżach gminy w zachodnio-południowej części na pograniczu Wdeckiego Parku Krajobrazowego. Jego powierzchnia wynosi 793,6 ha. Pruskie sąsiaduje sołectwami Łązek i Wierzchy. W skład sołectwa wchodzi również miejscowości Smolarnia i Zacisze. Problemy występujące w sołectwie:

Sfera gospodarcza:

- niski stopień przedsiębiorczości,
- duże bezrobocie.

Sfera techniczna:

- zły stan techniczny dróg,
- brak centralnych systemów zaopatrzenia w ciepło.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna:

- znaczna odległość od centrum gminy,

Sołectwo **Miedzno** położone jest na obrzeżach gminy we wschodniej części na obszarze Wdeckiego Parku Krajobrazowego. Jego powierzchnia wynosi 119,8 ha. Miedzno sąsiaduje sołectwami Jaszcz, Osie i Radańska. Na północ od miejscowości znajduje się ornitologiczny rezerwat przyrody Miedzno. Rosną tutaj dwa pomniki przyrody: lipa drobnolistna o obwodzie 380 cm oraz lipa drobnolistna o obwodzie 310 cm. Problemy występujące w sołectwie:

Sfera gospodarcza:

- niski stopień przedsiębiorczości,
- duże bezrobocie

Sfera techniczna:

- zły stan techniczny dróg
- brak centralnych systemów zaopatrzenia w ciepło

Sfera przestrzenno-funkcjonalna:

- znaczna odległość od centrum gminy
- niskie wyposażenie w infrastrukturę społeczną - świetlica w złym stanie technicznym

Poniższe tabele przedstawiają sytuację społeczną oraz gospodarczą wytypowanych do rewitalizacji sołectw.

Tabela 11. Sytuacja społeczna obszarów objętych rewitalizacją

Wyszczególnienie	Ogółem	wieś Miedzno	wieś Pruskie
Liczba mieszkańców	5454	315	166
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej, w tym:	220	13	6
Liczba osób w rodzinach	601	44	22
Liczba dzieci	234	22	11
Liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	403	46	14
Powody przyznania pomocy:			
a) ubóstwo	153	8	3
b) bezrobocie	91	4	1
c) niepełnosprawność	92	3	4
d) długotrwała choroba	65	7	2
e) wielodzietność lub potrzeba ochrony macierzyństwa	26	3	1
f) bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gosp. domowego	17	1	0
g) przemoc w rodzinie	0	0	0
h) alkoholizm	22	4	1
Liczba osób korzystających z posiłku	141	17	1
Średni czas korzystania z posiłku (w miesiącach)	8,8	10	10
Liczba osób, którym przyznano zasiłek okresowy	31	2	0
Liczba osób, którym przyznano zasiłek stały	45	1	1
Liczba rodzin, którym przyznano zasiłek celowy	150	12	1
Średni czas pobierania zasiłku stałego (w miesiącach)	9,1	12	12
Średni czas pobierania zasiłku okresowego (w miesiącach)	5	9	0
Średnia kwota zasiłku okresowego (zł)	328 zł	362 zł	0 zł
Średnia kwota zasiłku stałego (zł)	356 zł	529 zł	529 zł
Średnia kwota zasiłku celowego (na rodzinę/zł)	217 zł	230 zł	300 zł

Tabela 12. Sytuacja społeczno-gospodarcza obszarów rewitalizacji

Wyszczególnienie	Ogółem	wieś Miedzno	wieś Pruskie
Liczba gospodarstw domowych	1465	79	39
Liczba dzieci do 17 lat	1075	69	33
Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym	852	45	28
Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	3524	200	106
Liczba bezrobotnych	296	11	7
Liczba bezrobotnych (bez pracy powyżej 12m)	45	3	0

Podstawowa analiza wykazała, że obszary wyznaczone do rewitalizacji cechują się:

- ✓ obecnością przestrzeni zdegradowanych, które mogą być zaadaptowane do celów rozwoju społecznego,
- ✓ obecnością przestrzeni zdegradowanych, które mogą być zaadaptowane do celów rozwoju gospodarczego,
- ✓ na terenie sołectwa są zarejestrowane osoby bezrobotne.
- ✓ na terenie sołectwa są osoby które korzystają ze środowiskowej pomocy społecznej

7 WIZJA STANU OBSZARU REWITALIZACJI PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę oraz wyniki badań społecznych, a także prowadzone konsultacje (warsztaty, spacer badawczy), sformułowano następującą wizję obszaru rewitalizacji:

W 2023 r. na obszarze rewitalizacji obejmującym swoim zasięgiem wsie: Miedzno i Pruskie w wyniku przeprowadzonej interwencji, pojawi się aktywna społeczność, która wprowadzi zintegrowane działania do wspólnej przestrzeni publicznej w zakresie społecznym, kulturalnym i rekreacyjnym przez co nastąpi również wzrost aktywności gospodarczej.

Ważne przy określaniu wizji było poznanie oczekiwań społeczeństwa wobec zamierzonej rewitalizacji danego obszaru – dotyczy to zarówno mieszkańców i użytkowników obszaru rewitalizacji, jak i wszystkich, na których będą mieć wpływ podjęte działania rewitalizacyjne.

- Rozwój oferty integracyjnej i aktywizacyjnej mieszkańców w szczególności pomoc w trudnych sytuacjach (bezradność) oraz wsparcie międzypokoleniowe,
- Stworzenie atrakcyjnych miejsc spędzania czasu wolnego,
- Tworzenie nowych miejsc pracy i rozwijanie przedsiębiorczości,
- Poprawa stanu infrastruktury technicznej – budynków kultury, dróg, chodników.

Jak wynika z diagnozy istotnymi problemami na obszarze Gminy jest m.in. niska aktywność organizacji pozarządowych oraz wysoki poziom bezrobocia wśród kobiet. Te problemy mają odzwierciedlenie na rewitalizowanych obszarach. Takie projekty jak: Szkolenie „Świeży start” i „Bądź przedsiębiorczy” przyczynią się do zniwelowania niekorzystnych czynników.

Zakłada się, że podstawą rewitalizacji będą aktywne działania na rzecz integracji społecznej jak i wzrostu aktywności gospodarczej. Przewidziane są różnego rodzaju działania aktywizujące społeczność lokalną oraz działania pozwalające na zwiększenie aktywizacji gospodarczej.

Podstawą planowanych działań jest zapewnienie miejsc spotkań, gdzie mieszkańcy będą mogli realizować swoje projekty w różnych obszarach. Podstawowe prace w tym zakresie obejmować będą rozbudowę, modernizację i wyposażenie świetlicy wiejskiej wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz aktywizację organizacji pozarządowych animujących aktywność społeczną mieszkańców.

Z miejsc tych będą korzystać mieszkańcy dla realizacji różnych projektów opisanych szczegółowo w dalszej części programu. Główną ideą tych projektów ma być zwiększenie aktywności społecznej na różnych szczeblach i w różnych sferach. Zatem działania będą dotyczyć organizacji spotkań towarzyskich, w szczególności działania z projektu „Dom otwarty” – świetlica środowiskowa oraz koło zainteresowań. Te projekty są bardzo istotne gdyż przeprowadzona diagnoza wyraźnie zaznacza, że sytuacja ekonomiczna gospodarstw domowych w gminie przejawia się dużym udziałem ludności zależnej od pomocy społecznej.

W związku z małą aktywnością społeczną w gminie dla mieszkańców rewitalizowanych obszarów będą organizowane atrakcyjne i aktywizujące inicjatywy na rzecz lokalnej społeczności - cykliczne działania artystyczne, kulturalne i edukacyjne w formie festynów.

Ważną rolę odgrywać będą również działania w zakresie zmian w infrastrukturze technicznej i zagospodarowania przestrzennego obejmujące m.in. remont dróg i chodników ułatwiający dostęp do obiektów turystycznych i rekreacyjnych oraz zwiększający bezpieczeństwo mieszkańców.

Planowane projekty powinny w szczególności zwiększyć aktywność osób wykluczonych oraz nieradzących sobie życiowo (korzystających z pomocy społecznej), w tym grup defaworyzowanych (kluczowym grupom docelowym).

8 CELE REWITALIZACJI I KIERUNKI DZIAŁAŃ

8.1 Cele rewitalizacji

Dla wybranych obszarów rewitalizacji wybrano cele rewitalizacji zgodnie ze wskazaniem „Zasad programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych”. Wybór celu został podyktowany występującym na danym obszarze stanem kryzysowym, w obu obszarach :

- Udział ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności ogółem
- Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym
- Udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem
- Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku.

Będą one kierunkowały podejmowane działania na osiągnięcie zakładanych rezultatów. Wytypowane cele muszą uwzględniać wyniki przeprowadzonych badań a także możliwości spełnienia jednego z celów rewitalizacji wskazanych w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych...”.

Uwzględniając powyższe dla Programu Rewitalizacji Gminy Osie określono następujące cele:

- A. Cel główny - przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej,**
- B. Cel uzupełniający - przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji gospodarczej.**

Cele rewitalizacji zostały zaprojektowane w taki sposób, by uzyskać rezultaty rewitalizacji w długiej perspektywie czasu. Kierunkują je działania niezbędne w rozwoju gminy w kontekście rewitalizacji. Cele pokazują, jakimi sposobami obszary do rewitalizacji można wyprowadzić z kryzysu. Zostały do nich przyporządkowane kierunki działań odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym. Wypracowane kierunki działań przyczynią się do przeciwdziałania zidentyfikowanym negatywnym zjawiskom w analizowanych sferach.

Przyjęte cele odpowiadają zjawiskom zidentyfikowanym w diagnozie oraz przyjętym obszarom interwencji i kluczowym grupom docelowym.

8.2 Kierunki Działań

Dla osiągnięcia **celu rewitalizacji: przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej** zakłada się:

1. Zwiększenie atrakcyjności obszaru

1.1 Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społeczno-gospodarczemu obszarowi

W ramach działania przewiduje się:

- kształtowanie i rewitalizację przyjaznej przestrzeni publicznej
- poprawa jakości komunikacji poprzez remont dróg i utworzenie towarzyszącej im infrastruktury
- remont obiektów publicznych i społecznych

2. Rozwój kapitału społecznego

2.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców

W ramach działania przewiduje się:

- realizację atrakcyjnych i aktywizujących inicjatyw na rzecz lokalnej społeczności,
- integrację i aktywizację społeczno-zawodową osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

2.2 Aktywizacja zawodowa

W ramach działania przewiduje się:

- podniesienie kompetencji i nabycie nowych umiejętności zawodowych przez mieszkańców,
- wzmocnienie kapitału ludzkiego zdolnego do wejścia na rynek pracy.

Dla osiągnięcia **celu rewitalizacji: przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji gospodarczej** zakłada się:

1. Wsparcie lokalnego rynku pracy

1.1 Wsparcie przedsiębiorczości

W ramach działania przewiduje się:

- efektywne ożywienie postaw przedsiębiorczych w kierunku uruchamiania nowych działalności gospodarczych z wykorzystaniem unikalnych zasobów lokalnych.

8.3 Przedsięwzięcia i projekty

CEL A . Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej

KIERUNEK DZIAŁAŃ A.1. Zwiększenie atrakcyjności obszaru

PRZEDSIĘWZIĘCIE A.1.1. Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społeczno-gospodarczemu obszarowi

A.1.1.1 Termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w Pruskich

A.1.1.2 Budowa ścieżki rowerowej Wierzchy – Pruskie

A.1.1.3 Budowa ścieżki rowerowej Osie – Miedzno

KIERUNEK DZIAŁAŃ A.2. Aktywizacja i integracja mieszkańców

PRZEDSIĘWZIĘCIE A.2.1. Aktywizacja i integracja społeczna.

A. 2.1.1. „Dom otwarty” – świetlica środowiskowa

A.2.1.2. Cykliczne działania artystyczne, kulturalne i edukacyjne w formie festynów

A.2.1.3 Koło zainteresowań

PRZEDSIĘWZIĘCIE A.2.2. Aktywizacja zawodowa

A.2.2.1 Szkolenie „Świeży start”

CEL B . Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji gospodarczej

KIERUNEK DZIAŁAŃ B.1. Rozwój gospodarczy obszaru rewitalizacji

PRZEDSIĘWZIĘCIE B.1.1. Podnoszenie kompetencji, integracja oraz animacja mieszkańców

B.1.1.1. „Bądź przedsiębiorczy”

Poszczególnym przedsięwzięciom przypisano adekwatne wskaźniki rezultatu i produktu, których osiągnięcie udowodni skuteczne zrealizowanie celów rewitalizacji, co przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 13. Wskaźniki dla celów rewitalizacji

Nazwa wskaźnika	Rok bazowy 2017	Rok docelowy 2023
Liczba zrewitalizowanych obiektów	0	1
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna	0	20
Liczba osób które wzięły udział w wydarzeniach integracyjnych i aktywizujących mieszkańców	0	70
Liczba osób korzystających z nowej lub zmodernizowanej infrastruktury technicznej i drogowej	0	40
Liczba utworzonych miejsc pracy	0	1
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	0	15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie LGD

9 LISTA PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Dla zapewnienia osiągnięcia wyznaczonych celów oraz wyprowadzenia obszarów rewitalizowanych ze stanu kryzysowego, a także zrealizowania wytyczonych kierunków działań niezbędne jest wskazanie głównych i uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Na przedsięwzięcie rewitalizacyjne składa się projekt lub grupa projektów i innych działań w szczególności o charakterze społecznym, gospodarczym, budowlanym, środowiskowym, edukacyjnym lub kulturalnym, wynikających z programu rewitalizacji i logicznie powiązanych z treścią oraz celami programu.

W poniższej tabeli 14 wskazano kluczowe dla procesu rewitalizacji przedsięwzięcia oraz projekty rewitalizacyjne nastawione na rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów. Kolejna tabela 15 zawiera opis przedsięwzięć uzupełniających, których dokładnie nie zdefiniowano na tym etapie, ale realizacja przyczyni się do osiągnięcia założonych efektów rewitalizacji.

Tabela 14. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie	Projekt	Typ projektu	Opis projektu					
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowa wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
A. Główny cel rewitalizacji: Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej – zwiększenie atrakcyjności obszaru									
Kierunek działań: A.1. Zwiększenie atrakcyjności obszaru									
Pruskie	A.1.1 Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społeczno-gospodarczemu obszaru	A. 1.1.1 Termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w Pruskich	T	Gmina Osie	W ramach projektu przewiduje się: <ul style="list-style-type: none"> ocieplenie ścian zewnętrznych budynku, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, ocieplenie dachu, ocieplenie podłogi na gruncie. 	Pruskie- świetlica	200 000,00 zł	<p>Prognozowane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> obniżenie kosztów utrzymania budynku świetlicy poprawa estetyki i bezpieczeństwa stworzenie miejsca do spotkań mieszkańców <p>Wskaźnik: Liczba zrewitalizowanych obiektów -1</p>	Monitoring obiektu Ankietyzacja korzystających ze świetlicy
Pruskie	A.1.1 Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społeczno-gospodarczemu obszaru	A.1.1.2 Budowa ścieżki rowerowej Wierzchy – Pruskie	T	Gmina Osie	Przewiduje się poprowadzenie ścieżki rowerowej o nawierzchni bitumicznej, zamontowanie obiektów bike&ride, ławek, koszy na śmieci.	Pruskie	500 000,00 zł	<p>Prognozowane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> skrócenie czasu przejazdu ułatwienie dojazdu do najważniejszych punktów gminy, <p>Wskaźnik: Liczba osób korzystających z nowej lub zmodernizowanej infrastruktury technicznej i drogowej w zakresie włączenia społecznego - 20</p>	Pomiar czasu przejazdu przed realizacją inwestycji i po jej realizacji
Miedzno	A.1.1 Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społeczno-gospodarczemu obszaru	A.1.1.3 Budowa ścieżki rowerowej Osie - Miedzno	T	Gmina Osie	Przewiduje się poprowadzenie ścieżki rowerowej o nawierzchni bitumicznej, zamontowanie obiektów bike&ride, ławek, koszy na śmieci.	Miedzno	500 000,00 zł	<p>Prognozowane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> skrócenie czasu przejazdu ułatwienie dojazdu do najważniejszych punktów gminy, <p>Wskaźnik: Liczba osób korzystających z nowej lub zmodernizowanej infrastruktury technicznej i drogowej w zakresie włączenia społecznego – 20</p>	Pomiar czasu przejazdu przed realizacją inwestycji i po jej realizacji

Kierunek działań: A.2 Aktywizacja i integracja mieszkańców									
Miedzno i Pruskie	A.2.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców	A.2.1.1. „Dom otwarty” – świetlica środowiskowa	S	Gmina Osie, NGO	Organizacja świetlicy środowiskowej, w której będą prowadzone aktywności nastawione na współpracy osób starszych z dziećmi i młodzieżą (współpraca z klubem seniora, kołem gospodyń, itp.): <ul style="list-style-type: none"> ▪ pomoc przy nauce, - zatrudnienie korepetytorów dla dzieci, ▪ wzajemna pomoc przy poznaniu nowoczesnych rozwiązań technicznych (komputery, telefony komórkowe itp.) ▪ zorganizowanie opieki dla najmłodszych dzieci we współpracy z NGO (koło gospodyń, klub seniora, OSP, PZW) - praca opiekuna świetlicy, ▪ czytanie książek, gazet, prowadzenie rozmów, Praca opiekuna i animatora świetlicy oraz współpraca z NGO.	Miedzno i Pruskie	50 000,00 zł	<p>Prognozowane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ nawiązanie więzi sąsiedzkich, międzypokoleniowych ▪ nabycie nowych umiejętności przez osoby starsze, młodzież oraz dzieci ▪ integracja mieszkańców ▪ aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym <p>Wskaźnik: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna - 10</p>	Monitoring obiektu Ankietyzacja korzystających ze świetlicy
Miedzno i Pruskie	A.2.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców	A.2.1.2. Cykliczne działania artystyczne, kulturalne i edukacyjne w formie festynów	S	Gmina Osie, NGO	Elementami projektu jest organizacja przedsięwzięć kulturalnych i artystycznych - cykliczne festyny z okazji np. „Święta poziomki”, Noc Kupały, Święto Karpia itp, z wykorzystaniem tradycji i zasobów lokalnych i wytworzenie nowych zwyczajów. Warsztaty integrujące np. szkolenia w ramach NGO z zakresu tradycji lokalnego rzemiosła, ekologii, agroturystyki.	Miedzno i Pruskie	150 000,00 zł	<p>Prognozowane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zwiększenie ilości wydarzeń kulturalnych ▪ zwiększenie dostępności wydarzeń kulturalnych, artystycznych i edukacyjnych dla wszystkich mieszkańców <p>Wskaźnik: Liczba osób które wzięły udział w wydarzeniach integracyjnych i aktywizujących mieszkańców – 70</p>	Rejestr organizowanych imprez
Miedzno i Pruskie	A.2.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców	A.2.1.3. Koło zainteresowań	S	Gmina Osie	Organizacja spotkań o charakterze dowolnym z zakresu animacji, muzyki, pedagogiki, teatru, tańca, informatyki, ekologii, turystyki, fotografii, modelarstwa dla mieszkańców.	Miedzno i Pruskie	50 000,00 zł	<p>Prognozowane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ integracja mieszkańców ▪ aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym <p>Wskaźnik: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna - 10</p>	Listy obecności Zrealizowane operacje

Miedzno i Pruskie	A.2.2 Aktywizacja zawodowa	A.2.2.1 Szkolenie „Świeży start”	G	Gmina Osie	<p>Szkolenie ma na celu podniesienie kompetencji i nabycie nowych umiejętności zawodowych przez ich uczestników.</p> <p>W ramach szkoleń przewiduje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ doradztwo zawodowe, ▪ trening interpersonalny, ▪ szkolenia komputerowe, ▪ trening gospodarowania budżetem domowym, ▪ poradnictwo indywidualne, ▪ szkolenia teoretyczne. 	Miedzno i Pruskie	31 000,00 zł	<p>Prognozowane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozwój gospodarczy ▪ wzrost aktywności zawodowej <p>Wskaźnik: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 15</p>	Listy obecności
-------------------	----------------------------	----------------------------------	---	------------	---	-------------------	--------------	--	-----------------

Źródło: Opracowanie własne

1 S – społeczny, G – gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno – funkcjonalny, T – techniczny

Tabela 15. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne

B. Uzupełniający cel rewitalizacji: Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji gospodarczej									
KIERUNEK DZIAŁAŃ B.1: Rozwój gospodarczy obszaru rewitalizacji									
Miedzno i Pruskie	B.1.1 Szkolenia i warsztaty w zakresie zakładania działalności gospodarczej	B.1.1.1 „Bądź przedsiębiorczy”	G	Gmina Osie	<p>Zapoznanie z wiedzą niezbędną dla każdego początkującego przedsiębiorcy, dotycząca: formalności urzędowych, podatków, źródeł finansowania działalności oraz z aktualnymi przepisami dotyczącymi prowadzenia działalności gospodarczej,</p>	Miedzno i Pruskie	31 000,00 zł	<p>Prognozowane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozwój gospodarczy ▪ wzrost aktywności gospodarczej <p>Wskaźnik: Liczba utworzonych miejsc pracy - 1</p>	Lista obecności

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Lp.	Typ przedsięwzięcia ²	Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne						
A. Główny cel rewitalizacji: Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej – zwiększenie atrakcyjności obszaru									
Kierunek działań: A.1. Zwiększenie atrakcyjności obszaru									
Pruskie Miedzno	1	Techniczny	Podłączenie budynków do sieci kanalizacyjnej lub/i wybudowanie przydomowych oczyszczalni						

Źródło: Opracowanie własne, S – społeczny, G – gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno – funkcjonalny, T – techniczny

10 MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI

Formuła projektów zintegrowanych

Podczas programowania procesu rewitalizacji nadrzędną zasadą jaką kierowano się przy wyborze projektów rewitalizacyjnych było zapewnienie ich komplementarności w wymiarach: przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym i źródeł finansowania. Zgodnie z formułą projektów zintegrowanych, w przypadku realizacji projektów infrastrukturalnych realizowane będą również projekty „miękkie” finansowane m. in. ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. W planowanych działaniach uwzględniane będą też inicjatywy gminy oraz społeczności lokalnej w tym udział wolontariuszy i środków prywatnych. Działania w ramach prowadzonych projektów będą łączyły zarówno animację kulturalną, aktywizację środowiskową oraz wspieranie rozwoju kompetencji i umiejętności w celu poprawy sytuacji życiowej i gospodarczej.

W planowanych działaniach są zatem:

- Planowana modernizacja i remont świetlicy umożliwi działanie organizacji pozarządowych, w tym koła gospodyń wiejskich, staży pożarnej, klubu piłki nożnej oraz utworzenie świetlicy środowiskowej, kafejki internetowej,
- Organizacje pozarządowe wraz z samorządem będą organizować imprezy kulturalne i warsztaty z udziałem lokalnych społeczności przy wykorzystaniu środków EFS, jak i zasobów prywatnych, w tym lokalnych przedsiębiorstw,
- Planowane są działania w zakresie rozwoju umiejętności społecznych i gospodarnych, w tym wymiany doświadczeń, samopomocy, współpracy międzypokoleniowej, rozwijania umiejętności z zakresu animacji, muzyki, pedagogiki, teatru, tańca, informatyki, ekologii, turystyki,
- Planowana jest modernizacja dróg wiejskich, w tym budowa ścieżek rowerowych, co przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa oraz ułatwienie integracji przestrzennej i społecznej poprzez ułatwiony dostęp do siedziby gminy w miejscowości Osie, gdzie są najważniejsze instytucje społeczne i kulturalne gminy (przychodnia lekarska, sklepy, ośrodek kultury, stadion, szkoła, apteka).

Komplementarność przestrzenna

Wszystkie projekty rewitalizacyjne będą realizowane na wybranym obszarze rewitalizacji, przy czym zasięg ich oddziaływania będzie dużo większy niż wyznaczony obszar

rewitalizacji. Projekty realizowane na terenie sołectw: Miedzno i Pruskie będą wpływać na wszystkich mieszkańców tych sołectw oraz gminy. Planowane działania będą promowane tak, aby zachęcić do udziału jak największą liczbę uczestników z całego obszaru gminy a także regionu. Cykliczne festyny poprzez promocję będą miały charakter gminny i regionalny.

Prowadzone działania będą dotyczyły zarówno przestrzeni lokalnej: zagospodarowania obiektów świetlicy ale także przestrzeni całej gminy poprzez poprawę stanu dróg łączących tereny rewitalizowane z innymi obszarami, co umożliwi zarówno lepszą komunikację do i z obszaru rewitalizowanego – np. poprawa dostępu do obiektów na terenie siedziby gminy Osie.

Komplementarność problemowa

Zaplanowane projekty rewitalizacyjne dopełniają się tematycznie, a program rewitalizacji będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji w wielu aspektach. Tym samym prowadzona rewitalizacja ma charakter kompleksowy, a realizowane projekty doprowadzą wskazany obszar do pożądanego stanu, o którym mowa w rozdziale 7: Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji.

Podstawowe działania będą skoncentrowane problemowo i będą dotyczyć aktywizacji i integracji społecznej poprzez aktywizację NGO oraz organizacje wydarzeń integrujących społeczność lokalną. Działania te będą się wzajemnie uzupełniały m.in. świetlica środowiskowa będzie prowadzić zajęcia przeznaczone dla różnych środowisk: dzieci, młodzieży osób starszych, kobiet, bezrobotnych. Zajęcia będą realizowane poprzez warsztaty, szkolenia, koła zainteresowań, w ramach samopomocy oraz poprzez spotkania towarzyskie i integracyjne prowadzone zarówno w ramach świetlicy jak i imprezy plenerowe.

Podczas podejmowania działań, samorząd lokalny będzie zapewniał koordynację tematyczną i organizacyjną prowadzonych działań rewitalizacyjnych. Należy wskazać, że program rewitalizacji wykazuje zgodność z dokumentami strategicznymi m. in. na poziomie lokalnym, tak więc już na poziomie programowania rewitalizacji została zapewniona komplementarność problemowa.

Komplementarność proceduralno – instytucjonalna

Przedstawiony w rozdziale 13: System zarządzania realizacją programu rewitalizacji, został zaprojektowany w taki sposób aby zapewnić efektywne współdziałanie różnych instytucji (samorządu gminnego i jego jednostek organizacyjnych oraz pomocniczych, organizacji pozarządowych, sektora przedsiębiorców i mieszkańców) oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur w zakresie planowania organizowania, realizacji oraz monitorowania działań

rewitalizacyjnych. System zarządzania programem rewitalizacji został osadzony w systemie działania i zarządzania Urzędu Gminy Osie w związku z czym zapewniona jest komplementarność proceduralna i instytucjonalna.

Komplementarność źródeł finansowania

Projekty rewitalizacyjnej zawarte w niniejszym programie będą finansowane w oparciu o uzupełniające się źródła w tym, środki samorządowe, środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Zakłada się również angażowanie w proces rewitalizacji kapitału prywatnego (np. przedsiębiorców), a także angażowanie środków własnych NGO.

11 MECHANIZMY WŁĄCZENIA INTERESARIUSZY W PROCES REWITALIZACJI

Interesariusze rewitalizacji

Ideą rewitalizacji jest wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, poprzez prowadzone w sposób kompleksowy, zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, które są skoncentrowane terytorialnie i prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie lokalnego programu rewitalizacji. Do interesariuszy w obszarze rewitalizacji należy zaliczyć:

- mieszkańcy oraz właściciele, użytkownicy nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze,
- mieszkańcy gminy inni niż mieszkańcy obszaru rewitalizacji,
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić działalność gospodarczą,
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne,
- jednostka samorządu terytorialnego i jej jednostki organizacyjne,
- organy władzy publicznej.

Formy partycypacji społecznej

Partycypacja społeczna jest nieodłącznym elementem procesu rewitalizacji i stanowi fundament działań na każdym etapie tego procesu (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie). Partycypacja nie powinna ograniczać się jedynie do informowania (np. w formie spotkań, dyskusji i warsztatów) czy konsultowania działań władz lokalnych. Procesowi rewitalizacji powinny towarzyszyć zaawansowane metody partycypacji, takie jak współdecydowanie, aktywne uczestnictwo w projektach czy kontrola obywatelska. Partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym:

- ✓ udział w konsultacjach społecznych,
- ✓ udział samorządu w pracach nad programem rewitalizacji.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Osie został wypracowywany przez samorząd i poddany dyskusji w oparciu o diagnozę lokalnych problemów: społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Prace nad przygotowaniem programu opierały się na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym szczególnie ze społecznością zamieszkującą obszar rewitalizacji, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi oraz innymi użytkownikami obszaru.

Konsultacje społeczne w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Konsultacje społeczne zostały poprzedzone obwieszczeniem Wójta Gminy Osie z dnia 01.02.2017r. w sprawie konsultacji społecznych projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Formy konsultacji społecznych wykorzystane w procesie przygotowania programu na etapie diagnozowania:

Zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej

30 dniowe konsultacje społeczne projektu uchwały o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, w terminie 15.02.2017 r. do 30.03.2017 r., podczas których interesariusze mieli możliwość wnoszenia uwag do projektu za pomocą formularza konsultacji społecznych (wzór formularza przedstawia załącznik nr 1).

Formularz uwag był dostępny na stronie osie.pl oraz w siedzibie Urzędu Gminy. Wypełniony formularz konsultacji można było przekazać e-mailem, przesłać pocztą tradycyjną na adres Urzędu Gminy lub przekazać do sekretariatu Urzędu.

Spotkania

Spotkania z mieszkańcami gminy odbyły się w dniu 15.02.2017 r. w Osiu, w dniu 10.03.2017 w Miedznie i Brzezinach, i w dniu 17.03.2017 r. w Tleniu i Pruskich. W celu ułatwienia zrozumienia prezentowanych treści i odniesienie się do nich, na spotkaniach wykorzystano wizualizację w postaci prezentacji graficznej. Przebieg spotkań wyglądał następująco:

- etapy prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji,
- podstawowe pojęcia związane z rewitalizacją,
- zasięg obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na mapie,
- diagnoza obszaru rewitalizacji:
  - kryzysowe zjawiska w sferze społecznej,
  - kryzysowe zjawiska w pozostałych sferach,
  - potencjały obszaru,
  - problemy obszaru,
- dyskusja na temat plusów i minusów danego obszaru, wizji jego rozwoju, celów rozwojowych i przedsięwzięć,
- przypomnienie o toczących się konsultacjach,
- przekazanie ankiet.

Ankiety

Równocześnie z konsultacjami społecznymi projektu uchwały o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, w terminie od 15.02.2017 r. do 30.03.2017 r.

przeprowadzono ankietę dotyczącą obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Celem badania było poznanie opinii mieszkańców na temat aktualnych problemów, czynników i zjawisk kryzysowych występujących na obszarach zdegradowanych gminy oraz potrzeb i oczekiwanych działań w zakresie rewitalizacji, mających na celu ich ożywienie społeczno-gospodarcze. Ankietę przeprowadzono także podczas spotkań z mieszkańcami obszarów rewitalizacji.

Ankieta była dostępna na stronie osie.pl oraz w siedzibie Urzędu Gminy. Wypełnioną ankietę można było przekazać e-mailem, przesłać pocztą tradycyjną na adres Urzędu Gminy lub wrzucić do urny wystawionej w holu Urzędu.

Łącznie pozyskano 232 ankiety. Wzór ankiety stanowi załącznik nr 3. Wyniki przeprowadzonej ankiety przedstawia załącznik nr 4.

Konsultacje społeczne projektu Programu Rewitalizacji Gminy Osie

Konsultacje społeczne zostały przeprowadzone zgodnie z uchwałą, która posiada Gmina Osie: **Uchwała nr XXVI/160/2013 Rady Gminy Osie z dnia 17 września 2013 r.**, w sprawie zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych w gminie Osie.

Konsultacje społeczne projektu Programu Rewitalizacji Gminy Osie trwały 29 września 2017 r. do 30 października 2017. W tym czasie zbierane były uwagi (ustne, pisemne i elektroniczne) do projektu programu rewitalizacji.

Formy konsultacji społecznych wykorzystane w procesie przygotowania programu na etapie programowania:

- Zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej

W terminie do 30.10.2017 r. trwały konsultacje społeczne, podczas których interesariusze mieli możliwość wnoszenia uwag do projektu programu rewitalizacji za pomocą formularza konsultacji społecznych (wzór formularza przedstawia załącznik nr 2).

Formularz uwag był dostępny na stronie osie.pl oraz w siedzibie Urzędu Gminy. Wypełniony formularz konsultacji można było przekazać e-mailem, przesłać pocztą tradycyjną na adres Urzędu Gminy lub dostarczyć osobiście do Urzędu.

- Spotkania

Spotkania z mieszkańcami obszaru rewitalizacji oraz pozostałymi mieszkańcami gminy odbyły się w sołectwach: **Pruskie i Miedzno oraz w ramach warsztatów strategicznych dla głównych interesariuszy w Osiu.** Uczestnikom spotkania przedstawiono treść projektu programu rewitalizacji. W celu ułatwienia zrozumienia prezentowanych treści i odniesienie się do nich, na spotkaniach wykorzystano wizualizację w postaci prezentacji graficznej. Wszyscy zainteresowani mieli możliwość zgłaszania podczas spotkania swoich uwag do dokumentu.

- Uwagi ustne

Inną formą prowadzonych konsultacji było zbieranie uwag ustnych. Wszyscy zainteresowani mieli możliwość osobistego lub telefonicznego kontaktu z wyznaczonym pracownikiem Urzędu Gminy, który odpowiadał na uwagi i pytania w zakresie konsultowanych dokumentów ich treści.

Partycypacja społeczna na etapie wdrażania i monitorowania

Aby zapewnić i utrzymać zainteresowanie społeczeństwa rewitalizacją oraz zagwarantować wszystkim interesariuszom wiedzę i możliwość uczestniczenia w procesie rewitalizacji, przez cały okres wdrażania prowadzone będą działania związane z promocją i informowaniem o realizacji poszczególnych projektów rewitalizacyjnych zawartych w programie oraz stanie wdrażania programu. W celu zapewnienia każdemu zainteresowanemu dostępu do tych informacji i możliwość zgłaszania uwag przewidywane są następujące formy konsultowania/informowania:

- Strona internetowa www.osie.pl,
- Biuletyn Informacji Publicznej,
- Zebrania sołeckie,
- Promocja działań rewitalizacyjnych podczas lokalnych imprez,
- Rozmowy z przedstawicielami mieszkańców – radnymi i sołtysem.

12 SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE W ODNIESIENIU DO GŁÓWNYCH I UZUPEŁNIAJĄCYCH PROJEKTÓW/PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Tabela 16. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Termin realizacji projektu (rok)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ³	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/y realizujący/e projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania			
							%	zł	Środki publiczne			Środki prywatne
									EFS	EFRR	Inne	
Pruskie	2018	A. 1.1.1 Termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w Pruskich	T	A. 1.1 Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu	Gmina Osie	200 000,00	85	170 000,00		X	X	
Pruskie	2019	A. 1.1.2 Budowa ścieżki rowerowej Wierzchy – Pruskie.	T	A. 1.1 Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu	Gmina Osie	500 000,00	85	425 000,00		X	X	
Miedzno	2019	A. 1.1.3 Budowa ścieżki rowerowej Osie - Miedzno	T	A. 1.1 Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu	Gmina Osie	500 000,00	85	425 000,00		X	X	
Miedzno Pruskie	2018 - 2019	A.2.1.1. „Dom otwarty” – świetlica środowiskowa	S	A. 2.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców	Gmina Osie	50 000,00	85	42 500,00	X		X	X

Miedzno Pruskie	2018 - 2019	A.2.1.2. Cykliczne działania artystyczne, kulturalne i edukacyjne w formie festynów	S	A. 2.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców	Gmina Osie	150 000,00	85	127 500,00	X		X	X
Miedzno Pruskie	2018 - 2019	A.2.1.3. Koło zainteresowań	S	A. 2.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców	Gmina Osie	50 000,00	85	42 500,00	X		X	X
Miedzno Pruskie	2018 - 2019	A.2.2.1 Szkolenie „Świeży start”	S	A.2.2 Aktywizacja zawodowa	Gmina Osie	31 000,00	85	26 350,00	X		X	X
Miedzno Pruskie	2018 - 2019	B.1.1.1 „Bądź przedsiębiorczy”	G	B.1.1 Szkolenia i warsztaty w zakresie zakładania działalności gospodarczej	Gmina Osie	31 000,00	85	26 350,00	X		X	X

Źródło: Opracowanie własne

2 S – społeczny, G – gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno – funkcjonalny, T – techniczny

13 SYSTEM ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ PROGRAMU REWITALIZACJI

Istotą procesu rewitalizacji jest zapewnienie możliwości prowadzenia szerokich działań partycypacyjnych, w tym sprawny przepływ informacji pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w jego realizację. Jednym z kluczowych czynników sukcesu programu rewitalizacji jest umożliwienie udziału w całym procesie rewitalizacji szerokiego grona interesariuszy.

Zdajemy sobie sprawę, że obecnie społeczeństwo nie ma jeszcze wielkich potrzeb w tym zakresie, dlatego jednym z problemów będzie coraz szersze angażowanie interesariuszy w prowadzone działania. Zatem najważniejszym elementem w początkowej fazie będzie realizacja programu rewitalizacji, podejmowanie licznych działań informacyjnych oraz integracyjnych, tak aby przekazać jak najwięcej informacji o podejmowanych działaniach a także o możliwościach aktywnego uczestnictwa w realizowanych pracach.

Główne podmioty, na których spoczywa obowiązek sprawnego przygotowania i wdrożenia programu to:

- Wójt Gminy Osie,
- Rada Gminy,
- Referat Gospodarki Komunalnej, Mieszkaniowej, Budownictwa i Drogownictwa, Promocji i Rozwoju Gminy,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Osiu.

Zespół będzie odpowiedzialny za ocenę postępu realizacji i wdrażania poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz całego programu rewitalizacji. Wyznaczenie ww. komórki organizacyjnej do koordynowania procesem rewitalizacji wynika z faktu, że samorząd koordynuje proces rewitalizacji i zaangażowany będzie w wiele projektów rewitalizacyjnych.

Referatem odpowiedzialnym w zakresie EFRR będzie Referat Gospodarki Komunalnej, Mieszkaniowej, Budownictwa i Drogownictwa natomiast w zakresie projektów z EFS odpowiednio GOPS.

Zadania w procesie przygotowania i wdrażania programu rewitalizacji realizowane były przez:

Wójt

- Wyznaczanie zespołu odpowiedzialnego za prowadzenie analiz służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, sporządzeniu lub zmianie LPR, ocenie aktualności i stopnia jego realizacji,
- Organizacja i prowadzenie działań informacyjnych oraz konsultacji społecznych,
- Zapewnienie obsługi organizacyjnej Programu Rewitalizacji,

- Przygotowanie odpowiednich uchwał dla Rady Gminy o przyjęcie i zatwierdzenie obszarów rewitalizacji i programu rewitalizacji

Rada Gminy

- Wyznaczenie w drodze uchwały obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji,
- Zatwierdzenie i uchwalenie LPR,
- Wprowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w LPR, służących realizacji zadań własnych gminy, do załącznika do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej gminy.

Interesariusze rewitalizacji

- Aktywny udział w pracach zespołu ds. rewitalizacji związanych z wdrażaniem programu rewitalizacji i jego realizacją, m. in. poprzez udział w spotkaniach dotyczących rewitalizacji, opiniowanie sposobu wdrażania programu i realizacji poszczególnych zadań.
- Wskazywanie potrzeb rewitalizacyjnych danego obszaru.

Sposób koordynacji działań podmiotów uczestniczących w programie rewitalizacji

Ponieważ koordynatorem całego procesu rewitalizacji Gminy Osie będzie Urząd Gminy który jako instytucja samorządowa posiada odpowiedni potencjał organizacyjny oraz doświadczenie niezbędne do realizacji tego zadania, Wójt Gminy Osie wyznaczy pracownika odpowiedzialnego za wsparcie wszystkich powyższych organów w realizacji ich zadań.

Najważniejsze zadania podmiotu koordynującego – Koordynatora:

- Opracowanie zasad i organizacja sprawnej współpracy ze wszystkim podmiotami zaangażowanymi w realizację programu,
- Koordynowanie działań projektowych wymagających jednoczesnego zaangażowania jednostek i spółek gminy oraz strony społecznej,
- Współpraca z interesariuszami rewitalizacji w sprawach związanych z przygotowaniem, prowadzeniem i oceną rewitalizacji,
- Inicjowanie projektów ujętych w programie poprzez rezerwowanie środków w budżecie gminy, składanie wniosków i pozyskiwanie środków zewnętrznych na ich realizację,
- Opiniowanie propozycji zmian w budżecie gminy odnośnie wartości zadań realizowanych w ramach programu,
- Ocena projektów zgłoszonych do realizacji na obszarze objętym rewitalizacją pod kątem osiągnięcia celów programu,

- Przygotowywanie projektów aktualizacji programu, w tym w szczególności wykazu projektów,
- Promocja programu oraz stworzenie systemu informacji o programie i jego zasadach,
- Organizacja i wdrażanie systemu monitorowania rzeczowego i finansowego dla programu,
- Dokonywanie okresowych przeglądów realizacji projektów, w tym wizyty na miejscu,
- Opracowanie systemu sprawozdawczości z realizacji programu,
- Sporządzanie raportów okresowych oraz raportu końcowego z realizacji programu.

System wdrażania programu rewitalizacji - przyjęcia LPR przedstawia się następująco:

- ✓ Zarządzanie, koordynowanie monitoring i ocena
- ✓ Zapewnienie spójności z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu i dokumentami lokalnymi
- ✓ Zaangażowanie lokalnych partnerów

Wdrażanie Programu Rewitalizacji Gminy Osie wymaga zaangażowania lokalnych partnerów z sektora: publicznego, społecznego i gospodarczego. Realizacja niniejszego programu wiąże się z udziałem podmiotu zarządzającego i koordynującego poszczególne działania (pracownika Urzędu Gminy) także w procesie monitoringu i oceny programu (przede wszystkim zapewnienie zgodności z harmonogramem realizacji programu rewitalizacji).

Głównym zadaniem wszystkich podmiotów zaangażowanych w proces rewitalizacji jest ukierunkowanie, kontrolowanie i ocena z punktu widzenia zapewnienia pełnej spójności z dokumentami strategicznymi. Jest to wyjątkowo istotne z uwagi na znaczenie realizacji programu dla sprawnej implementacji pozostałych instrumentów rozwoju gminy, a także np. dla możliwości pozyskiwania środków z funduszy strukturalnych, itp.

System informacji i promocji

Partycypacja społeczności lokalnej na każdym etapie powstawania i realizacji programu rewitalizacji odgrywa niezmiernie istotną rolę, dostarczając najbardziej rzetelnych informacji na temat problemów, potrzeb oraz potencjałów danego obszaru, które nie są możliwe do uzyskania na podstawie jedynie analizy danych statystycznych. Zaangażowanie na każdym etapie interesariuszy zainteresowanych udziałem w programie (m.in. organizacji pożytku publicznego, stowarzyszeń, przedsiębiorców, spółdzielni, mieszkańców Gminy Osie) umożliwi im aktywny udział w planowaniu i wdrażaniu zmian społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych zgodnie z ich potrzebami i interesami. Dlatego też niezbędne jest umożliwienie wymiany

informacji i dyskusji o kształcie, jaki powinna przybrać rewitalizacja za pomocą różnorodnych instrumentów promocyjnych i informacyjnych.

Działania informacyjne i promocyjne są nierozzerwalnie związane z mechanizmami włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji. Aby udział lokalnej społeczności w tworzeniu i wdrażaniu programu przyniósł spodziewane efekty, konieczne jest prowadzenie szeregu działań, skupiających się przede wszystkim na:

- Organizacji zebrań, spotkań, konsultacji i warsztatów z mieszkańcami zwłaszcza obszarów rewitalizowanych oraz partnerami społecznymi i gospodarczymi, które stanowić mają forum wymiany informacji i pomysłów na działania rewitalizacyjne,
- Wydawaniu informatorów, ulotek, plakatów, publikowaniu ogłoszeń prasowych, zamieszczaniu informacji na tablicach ogłoszeń. Formy te pozwolą wypromować działania rewitalizacyjne nie tylko w lokalnym środowisku, ale także poza nim,
- Pełnym wykorzystaniu możliwości kontaktu elektronicznego w postaci publikacji na stronach internetowych i w serwisach społecznościowych oraz komunikacji poprzez pocztę elektroniczną.

Dzięki tak zorganizowanej informacji i promocji społeczność lokalna zyska możliwość aktywnego udziału w tworzeniu wizji obszaru zdegradowanego po rewitalizacji, współdecydowania o kształcie zmian oraz kontroli społecznej nad procesem realizacji programu.

W celu zapewnienia uczestnictwa możliwie szerokiego grona interesariuszy w konsultacjach społecznych, informacje na temat ich rozpoczęcia i form będą każdorazowo ogłoszone co najmniej 7 dni przed planowanym terminem ich przeprowadzenia w sposób zwyczajowo przyjęty w gminie oraz poprzez ogłoszenie na stronie podmiotowej w Biuletynu Informacji Publicznej. Konsultacje będą przeprowadzane z wykorzystaniem różnych form, w sposób ułatwiający zrozumienie treści. Termin wyznaczony na składanie uwag będzie nie krótszy niż 30 dni, a niezwłocznie po zakończeniu każdej z form konsultacji będzie opracowana informacja podsumowująca jej przebieg ze wskazaniem czasu, miejsca oraz uwag zgłoszonych w trakcie procesu konsultacji.

Wszelkie formy partycypacji społecznej, w połączeniu z formami informacji i promocji, mają na celu pobudzenie i aktywizację społeczności na rzecz rozwoju lokalnego z wykorzystaniem posiadanej wiedzy i doświadczenia wszystkich interesariuszy, tak aby wszelkie podejmowane działania prowadziły do urzeczywistnienia wizji obszaru po rewitalizacji.

14 SYSTEM MONITORINGU, OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ I SYSTEM WPROWADZANIA ZMIAN

System monitoringu i oceny skuteczności działań

Monitorowanie postępów realizacji oparte będzie na stałym pozyskiwaniu i analizowaniu danych dotyczących realizacji poszczególnych projektów. Bieżąca i systematyczna analiza danych ilościowych i jakościowych osiąganych w trakcie realizacji projektu i porównanie ich z zaplanowanymi w programie, pozwoli na wykrycie rozbieżności oraz umożliwi odpowiednio wczesną korektę możliwych do przewidzenia komplikacji. Zastosowane będą dwie formy monitoringu: monitorowanie postępu prac oraz monitorowanie środków finansowych projektu.

Monitoring rzeczowy obejmuje proces realizacji i polegać będzie przede wszystkim na bieżącej kontroli zakresu merytorycznego prowadzonych działań oraz harmonogramu wdrażania projektu na podstawie pomiarów osiągania założonych rezultatów oraz wskaźników realizacji i ich analizy, a także weryfikacji przedmiotowej zgodności z założeniami LPR.

Monitoring finansowy obejmuje zarządzanie środkami przyznanymi na realizację programu i jest podstawą oceny sprawności ich wydatkowania. Polegać będzie na bieżącej kontroli finansowych aspektów inwestycji: przepływów gotówkowych i poziomu wykorzystania funduszy w poszczególnych kategoriach budżetowych, weryfikacji kwalifikowalności kosztów oraz gromadzeniu informacji o źródłach finansowania programu i stopniu wykorzystania dotacji. Istotnym elementem będzie również kontrola wykonania wzajemnych rozliczeń i zobowiązań z podwykonawcami, ewentualnymi partnerami, uczestnikami projektu i pracownikami oraz weryfikacja finansowej zgodności z założeniami programu.

Monitoring końcowy zweryfikuje, czy wytyczone cele zostały zrealizowane.

Monitoring prowadzić będą pracownicy Urzędu Gminy w Osiu. Do ich zadań należeć będzie:

- pozyskiwanie i analiza danych potrzebnych do wyznaczenia wskaźników,
- sporządzanie raportów z realizacji dokumentu i przedstawienia ich do zatwierdzenia Radzie Gminy,
- publikacja wyników sprawozdawczości na stronie BIP Gminy.

Zgodnie z *Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020*, raport dotyczący oceny skuteczności działań wynikający z przeprowadzonych przedsięwzięć rewitalizacyjnych sporządzany powinien być co najmniej raz na 2 lata i przekazywany IZ RPO. Sugerowane jest jednak jego

coroczne sporządzanie, w celu pełnej kontroli nad wykonalnością projektów realizowanych w ramach PR.

Zakres przedmiotowych raportów powinien obejmować następujące informacje, dotyczące:

- postępów finansowych, źródeł finansowanych zadań,
- postępów rzeczowych, zgodności z przyjętym harmonogramem,
- przebiegu wdrażania poszczególnych projektów,
- sposobu komunikacji ze wspólnotą lokalną w zakresie wdrażania Programu.

Reasumując, efektywne wdrażanie założeń Programu Rewitalizacji wymaga stałego monitorowania efektów rzeczowych i finansowych poszczególnych projektów. W celu uwidocznienia zmian zachodzących w obszarze prowadzonych działań rewitalizacyjnych, niezbędne jest porównywanie wskaźników wg stanu na początku okresu z tymi samymi wskaźnikami osiąganymi w późniejszych etapach realizacji Programu Rewitalizacji.

Wszystkie projekty objęte programem rewitalizacji będą podlegały jednakowemu systemowi oceny. Odpowiedzialny za to będzie koordynator ds. rewitalizacji. Do jego obowiązków należeć będzie także wykonanie wzoru formularza oceny projektu, który będzie wypełniany przez poszczególne podmioty wykonujące projekty rewitalizacyjne. Umożliwi to oszacowanie wartości wskaźników produktu i rezultatu z perspektywy pojedynczej inwestycji, co z kolei umożliwi opisanie i porównanie efektów w sposób jednoznaczny i przejrzysty. Gromadzenie kart projektów inwestycji już zrealizowanych pozwoli ocenić ich skuteczność oraz zdefiniować zagrożenia i szanse inwestycji o zbliżonym charakterze. Stanowiąc to będzie punkt odniesienia w następnych latach procesu rewitalizacji i pozwoli nadać mu pożądany kierunek oraz uniknąć błędów dotychczas popełnionych.

System wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu

Ze względu na cel i charakter Lokalny Program Rewitalizacji ma formułę otwartą, tzn. że w przypadku zmiany wymogów prawnych, pojawiania się nowych problemów oraz wykreowania nowych projektów – będzie on aktualizowany. Projekty odpowiadające na zidentyfikowane problemy będą systematycznie przygotowywane w całym okresie wdrożeniowym.

Sytuacje, w których konieczna może być zmiana programu to m.in.:

- Zmiana aktualnych warunków sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy,
- Nowo zidentyfikowane potrzeby i oczekiwania mieszkańców obszarów kryzysowych,
- Wzrost bądź spadek poziomu zaangażowania podmiotów lokalnych w planowane działania,

- Konieczność dostosowania działań do możliwości budżetu gminy oraz dostępności środków zewnętrznych.

Zgodnie z zapisami Ustawy o rewitalizacji, w przypadku stwierdzenia, że LPR wymaga zmiany, Wójt występuje do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę. Zmiana LPR następuje w trybie, w jakim został on uchwalony. Zmiana LPR nie wymaga uzyskania opinii ani przeprowadzania konsultacji społecznych jeżeli nie dotyczy przedsięwzięć zawartych na liście podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych ani nie wymaga zmiany uchwały w sprawie ustanowienia na obszarze rewitalizacji Specjalnej Strefy Rewitalizacji.

Wprowadzania zmian do LPR przedstawia się następująco:

- Rada Gminy z własnej inicjatywy lub na wniosek Wójta podejmuje uchwałę o zmianie LPR
- Wójt ogłasza informację o podjęciu uchwały o zmianie LPR
- Przygotowanie projektu zmiany LPR
- Konsultacje społeczne projektu zmiany LPR (jeśli zmiana dot. listy podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych lub wymaga zmiany uchwały o Specjalnej Strefie Rewitalizacji)
- Wniosek o zaopiniowanie projektu zmiany LPR do podmiotów wymienionych w art. 17 ustawy o rewitalizacji (jeśli zmiana dot. listy podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych lub wymaga zmiany uchwały o Specjalnej Strefie Rewitalizacji)
- Wprowadzenie zmian wynikających z przeprowadzonych konsultacji społecznych i uzyskanych opinii
- Uchwała Rady Gminy o przyjęciu zmiany LPR

15 WYKAZ NIEZBĘDNYCH ZMIAN OCEN I OPINII

Opinia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko¹ projekt Programu Rewitalizacji Gminy Osie na lata 2017-2023 został przedłożony Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Bydgoszczy celem uzgodnienia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy pismem Nr ..... uzgodnił odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla niniejszego dokumentu.

Opinia Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko² projekt Programu Rewitalizacji Gminy Osie na lata 2017-2023 został przedłożony do Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy celem uzgodnienia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu. Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Bydgoszczy pismem Nr ..... r. uzgodnił odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla niniejszego dokumentu.

---

¹ Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zmianami

² Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zmianami

ZAŁĄCZNIKI

1. Wzór formularza konsultacji społecznych (1)
2. Wzór formularza konsultacji społecznych (2)
3. Wzór ankiety
4. Wyniki ankietyzacji mieszkańców

Załącznik 1. Wzór formularza konsultacji społecznych (1)

Załącznik 2. Wzór formularza konsultacji społecznych (2)

Załącznik 3. Wzór ankiety

Załącznik 4 Wyniki ankietyzacji mieszkańców

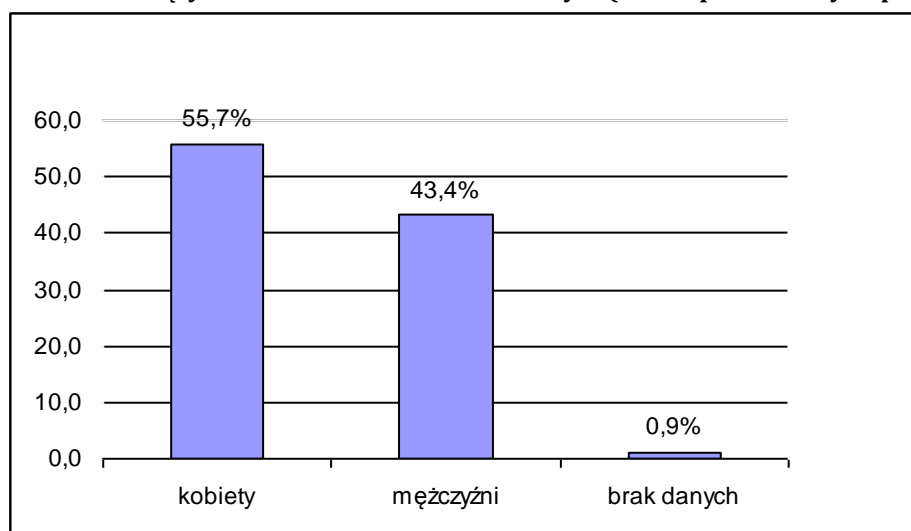
Wyniki badania ankietowego realizowanego podczas konsultacji społecznych w okresie od .....2017 r. do .....2017 r. na terenie Gminy Osie.

W okresie realizacji konsultacji społecznych na terenie Gminy Osie otrzymano łącznie 212 ankiet (w wersji papierowej lub elektronicznej). Kwestionariusz ankiety zawierał zarówno pytania zamknięte z gotowymi odpowiedziami, jak i pytania otwarte, w których respondenci udzielali odpowiedzi własnymi słowami.

1. Dane metryczkowe

W badaniu ankietowym wzięły udział łącznie 212 osób z miejscowości położonych na terenie Gminy Osie. W badanej grupie znalazło się 118 kobiet (55,7%) i 92 mężczyzn (43,4%). 2 osoby nie udzieliły odpowiedzi odnośnie płci (0,9%).

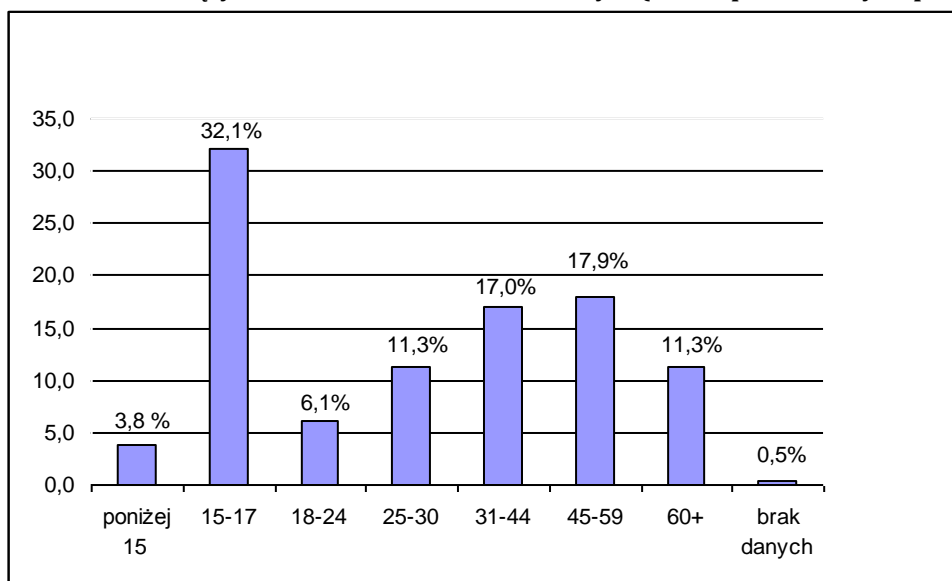
Wykres 1. Płeć osób biorących udział w badaniu ankietowym (udział procentowy odpowiedzi).

Źródło: Opracowanie własne

W próbie znaleźli się respondenci reprezentujący każdą grupę wiekową. Najlicniejsza była kategoria wiekowa 15-17 (32,1%) a następnie kategoria 45-59 lat (17,9%) oraz 31-44 (17,0%). Ankiety wypełniło 11,3% respondentów w wieku 25-30 lat oraz 60+, 6,1% ankietowanych w wieku 18-24 oraz 3,8% w wieku poniżej 15 lat. 1 osoba (0,5%) nie udzieliła odpowiedzi.

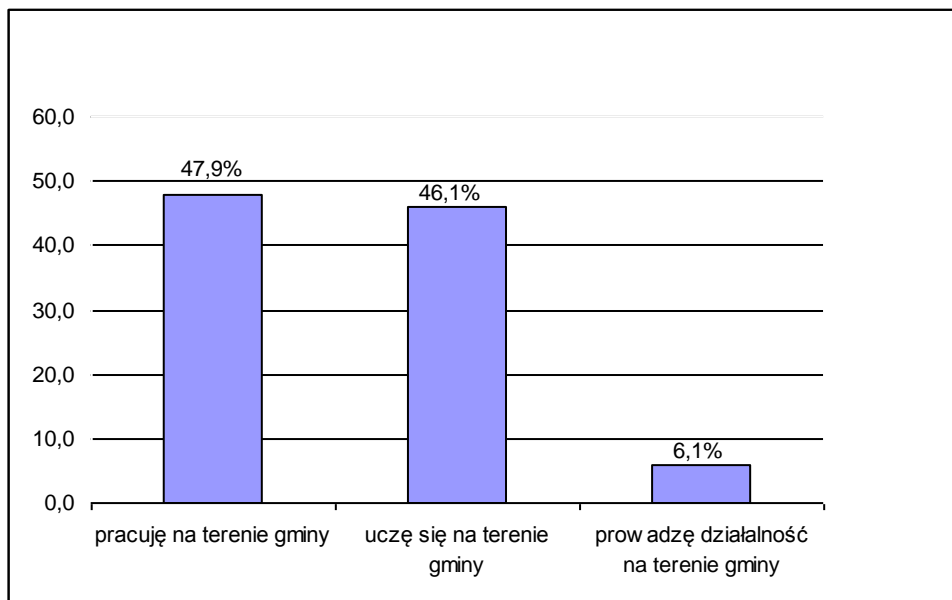
Wykres 2. Wiek osób biorących udział w badaniu ankietowym (udział procentowy odpowiedzi).

Źródło: Opracowanie własne

79 respondentów pracuje na terenie gminy, 76 uczy się na terenie gminy a 10 prowadzi działalność na terenie gminy.

Wykres 3. Miejsce pracy/nauki osób biorących udział w badaniu ankietowym (udział procentowy odpowiedzi).

Źródło: Opracowanie własne

Opinie w badaniu ankietowym wyraziły osoby deklarujące różny poziom wykształcenia: podstawowe, gimnazjum – 75 osób (35,4%), średnie (liceum, technikum) – 45 osób (21,2%), wyższe – 37 osób (17,5%), zasadnicze zawodowe – 36 osób (17,0%), pomaturalne – 12 osób (5,7%), niepełne podstawowe – 5 osób (2,4%). 2 osoby (0,9%) nie udzieliły odpowiedzi.

Ankietowani reprezentowali różny status zawodowy: student/uczeń – 74 osoby (35,4%), pracownik – 45 osób (21,2%), pracownik umysłowy – 42 osoby (19,8%), rencista/emeryt – 20 osób (9,4%), bezrobotny – 11 osób (5,2%) oraz przedsiębiorca – 6 osób (2,8%). 10 osób (5,2%) zaznaczyło odpowiedź – inne, w tym 7 osób (3,3%) – rolnik, 2 osoby (0,9%) – nauczyciel, 1 osoba (0,5%) – instruktor sportu, 1 osoba (0,5%) – gospodarstwo domowe oraz 1 osoba (0,5%) – mechanik samochodowy. 2 osoby (0,9%) nie udzieliły odpowiedzi.

Sektory w których respondenci pracują bądź prowadzą działalność gospodarczą przedstawiają się następująco: 87 osób (41,0%) zaznaczyło odpowiedź – nie dotyczy, 28 osób (13,2%) – administracja, 25 (11,8%) ankietowanych wybrało odpowiedź przemysł, 21 respondentów (9,9%) pracuje w usługach a 17 (8,0%) w rolnictwie. W innych sektorach działa 17 ankietowanych (8,0%) w tym 12 osób (57%) pracuje w oświacie, a po 1 osobie (0,5%) w następujących sektorach: handel, oświata, hotelarstwo, transport, gastronomia, zdrowie publiczne.

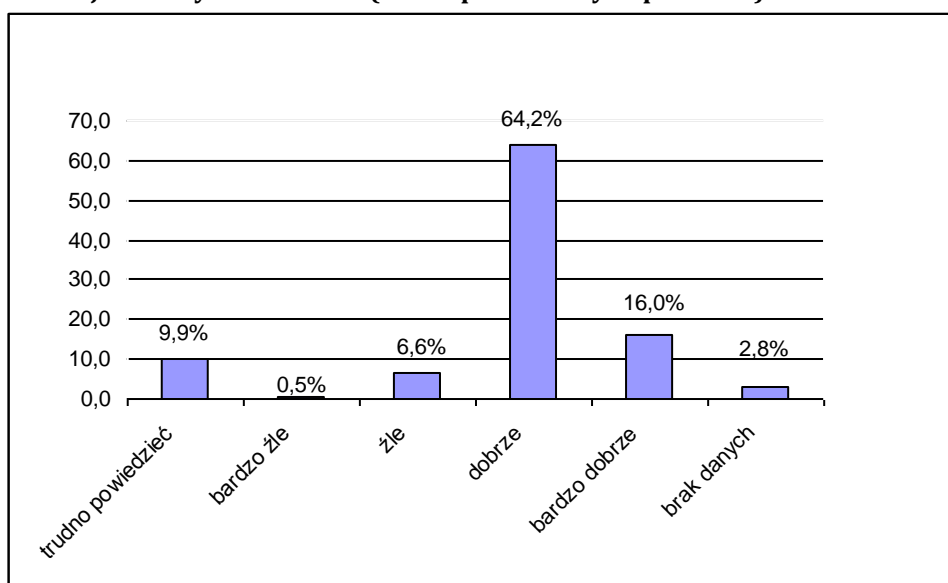
U ankietowanych liczba osób w gospodarstwach domowych przedstawia się następująco: 345 osób aktywnych zawodowo, 249 osób uczących się bądź niepracujących, 92 emerytów/rencistów.

2. Jak ogólnie oceniają Państwo jakość życia w Gminie ?

Jakość życia w danym miejscu zamieszkania została oceniona dobrze - 136 osób wybrało taką odpowiedź (64,2% wskazań). 34 osoby (16,0%) oceniło jakość życia bardzo dobrze a 14 osób (6,6%) na złym poziomie. Tylko 1 respondent (0,5%) udzielił odpowiedzi „bardzo źle”. 21 osób (9,9%) przyznało, że nie może jednoznacznie ocenić jakości życia w swojej miejscowości. 6 ankietowanych (2,8%) nie udzieliło odpowiedzi.

Wykres 4. Ocena jakości życia w Gminie (udział procentowy odpowiedzi).

Źródło: Opracowanie własne

3. Gdzie Państwo korzystacie z poniższych usług ?

W przypadku podstawowej opieki zdrowotnej, sportu i rekreacji oraz zakupów spożywczych i pierwszej potrzeby badani deklaruowali, że korzystają głównie w miejscu zamieszkania (kolejno: 43,4%, 40,1%, 64,2%). Z rozrywki i kultury jak i drobnych usług rzemieślniczych respondenci korzystają głównie poza gminą – kolejno 32,5%, 43,9%. Z opieki żłobkowej i przedszkolnej, edukacji podstawowej/gimnazjalnej oraz zawodowej/szkół średnich, zajęć pozalekcyjnych jak i usług rehabilitacyjno – opiekuńczych ankieterzy głównie deklarują brak potrzeby korzystania (kolejno: 74,1%, 66,5%, 35,4%, 55,7%, 43,4%, 34,0%).

Tabela 1. Lokalizacja korzystania z usług (udział procentowy).

usługi	W miejscu zamieszkania	W innej miejscowości niż miejsce zamieszkania w gminie	Poza gminą	Mam taką potrzebę, ale nie korzystam	Nie mam takiej potrzeby
Opieka żłobkowa	3,3%	1,4%	1,4%	2,4%	74,1%
Opieka przedszkolna	9,9%	8,0%	0,5%	1,4%	66,5%
Edukacja podstawowa/gimnazjalna	29,7%	19,8%	2,4%	0,9%	35,4%
Edukacja zawodowa/szkoły średnie	1,9%	7,5%	17,9%	2,4%	55,7%
Zajęcia pozalekcyjne	19,8%	13,7%	7,5%	4,2%	43,4%
Podstawowa opieka zdrowotna	43,4%	39,2%	11,3%	1,4%	7,5%
Usługi rehabilitacyjno -	19,3%	22,6%	13,7%	3,3%	34,0%

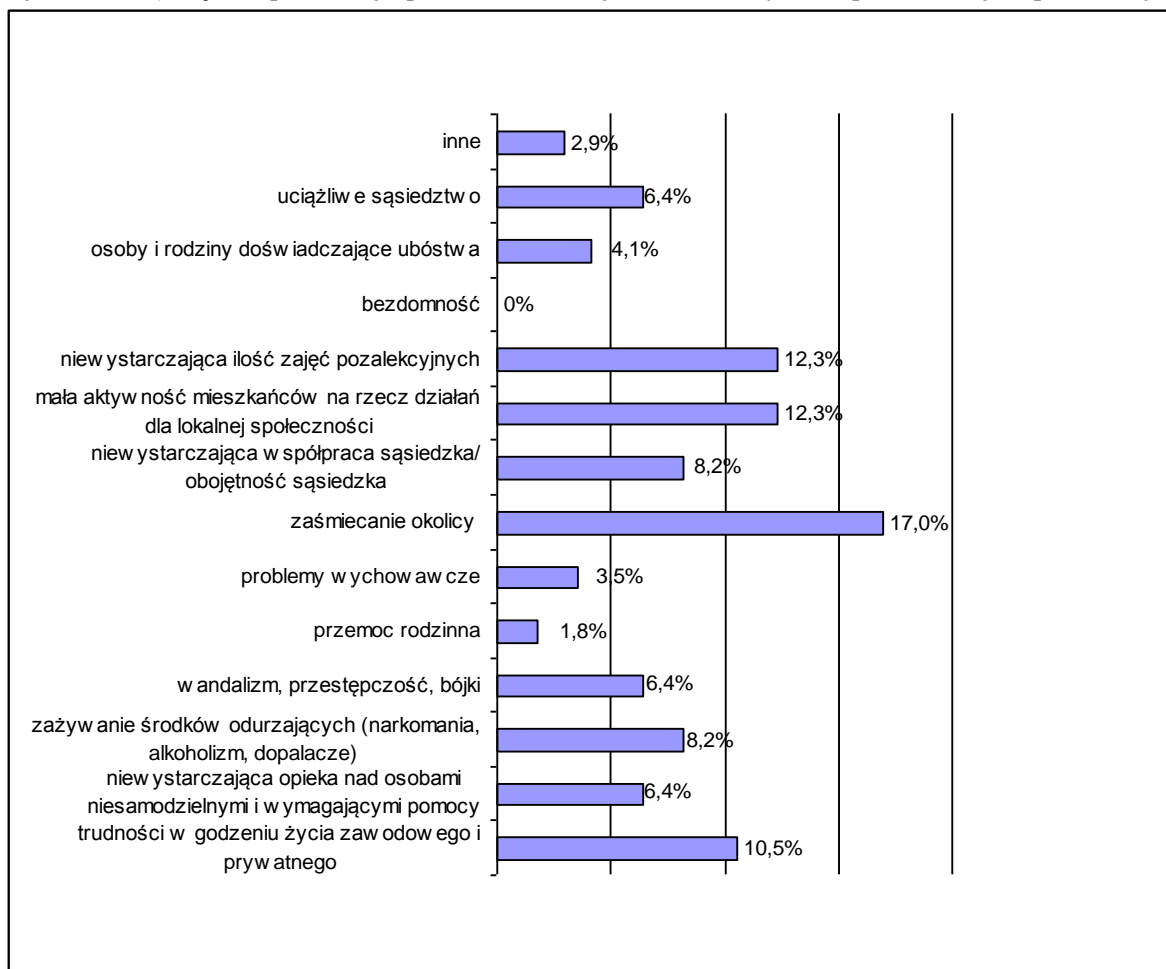
opiekuńcze					
Sport i rekreacja	40,1%	22,2%	16,0%	7,5%	8,0%
Rozrywka i kultura	27,4%	28,3%	32,5%	5,7%	4,7%
Zakupy spożywcze i pierwszej potrzeby	64,2%	35,4%	9,4%	0,5%	1,9%
Drobne usługi rzemieślnicze (np. szewc, zegarmistrz, pralnia)	12,7%	17,9%	43,9%	1,9%	20,3%

Źródło: Opracowanie własne

4. Jakie problemy społeczne występują w Państwa otoczeniu?

Największym problemem na terenie gminy według ankietowanych jest zaśmiecanie okolicy - 17,0%, mała aktywność mieszkańców na rzecz działań dla lokalnej społeczności - 12,3% oraz niewystarczająca ilość zajęć pozalekcyjnych - 12,3%. Problem w trudności godzenia życia zawodowego z prywatnym dostrzega 10,5% respondentów, w zażywaniu środków odurzających - 8,2%, w niewystarczającej współpracy sąsiedzkiej - 8,2%. Po 6,4% respondentów zauważa problem w niewystarczającej opiece nad osobami niesamodzielnymi i wymagającymi pomocy, w wandalizmie, przestępczości, bójkach oraz w uciążliwym sąsiedztwie. Niewielki procent ankietowanych zauważa problem w następujących aspektach: w liczbie osób i rodzin doświadczających ubóstwa - 4,1%, problemach wychowawczych - 3,5%, przemocy w rodzinie - 1,8%. Po 0,5% respondentów zaznaczyło odpowiedź inną, w tym: brak światlic, brak możliwości dojazdu do lekarza, banku, mała liczba obiektów sportowych oraz duża liczba bezpańskich psów.

Wykres 5. Największe problemy społeczne na danym obszarze (udział procentowy odpowiedzi).

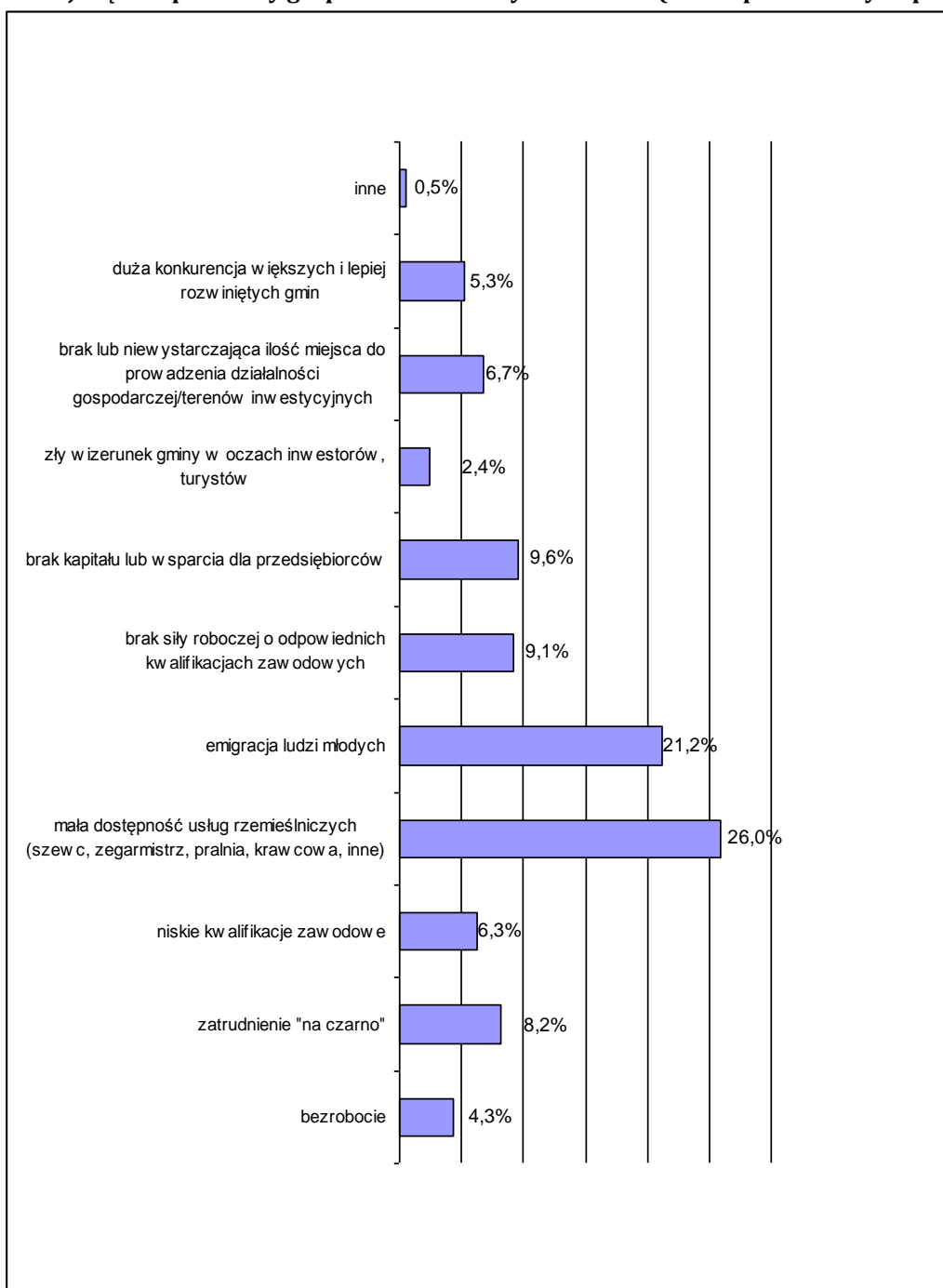

Źródło: Opracowanie własne

5. Na ile zjawiska i problemy o charakterze gospodarczym występują w Państwa otoczeniu ?

Największym problemem w sferze gospodarczej w miejscu zamieszkania respondentów jest mała dostępność usług rzemieślniczych (26,0%) oraz emigracja ludzi młodych (21,2%). Dużym utrudnieniem na danym terenie jest również brak kapitału lub wsparcia dla przedsiębiorców (9,6%), brak siły roboczej o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych (9,1%) oraz zatrudnienie na czarno (8,2%). Mniej licznie wskazywano na brak lub niewystarczającą ilość miejsca do prowadzenia działalności gospodarczej/terenów inwestycyjnych (6,7%), niskie kwalifikacje zawodowe (6,3%). Najmniejszymi problemami w sferze gospodarczej ankietowani uznali dużą konkurencję większych lub lepiej rozwiniętych gmin (5,3%), bezrobocie (4,3%) oraz zły wizerunek gminy w oczach inwestorów, turystów (2,4%). 0,5% respondentów (1 osoba) zaznaczyło odpowiedź inną: brak ogrodzeń przy stawach.

Wykres 6. Największe problemy gospodarcze na danym obszarze (udział procentowy odpowiedzi).

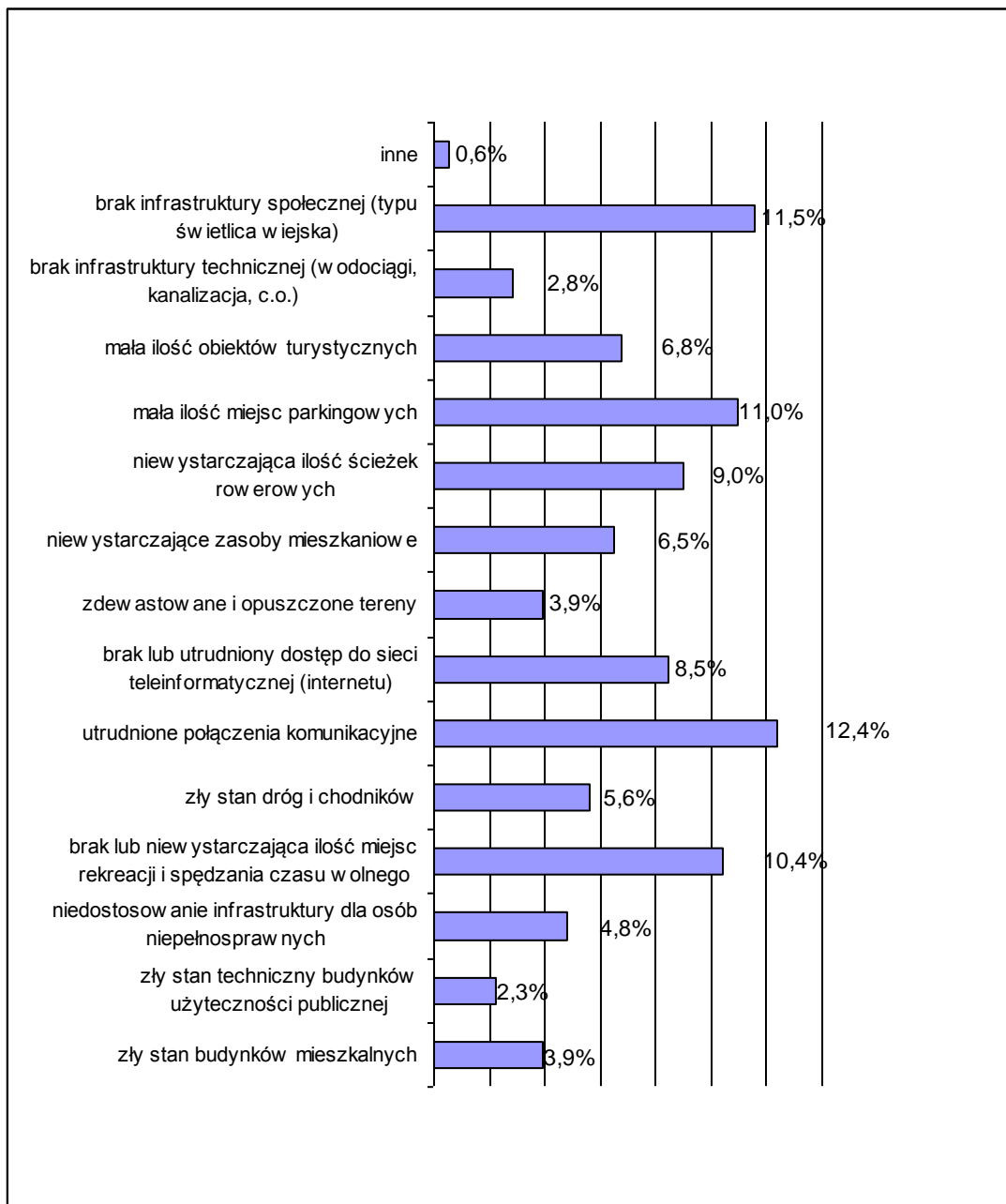

Źródło: Opracowanie własne

6. Na ile zjawiska i problemy o charakterze przestrzenno – funkcjonalnym występują w Państwa otoczeniu?

Głównymi problemami wskazywanymi przez respondentów w sferze przestrzenno – funkcjonalnej są utrudnione połączenia komunikacyjne (12,4%), brak infrastruktury społecznej (11,5%), mała ilość miejsc parkingowych (11,0%) oraz brak lub niewystarczająca ilość miejsc rekreacji i spędzania czasu wolnego (10,4%). Innymi problematycznymi aspektami jest niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych (9,0%), brak lub utrudniony dostęp do sieci teleinformatycznej (Internetu) (8,5%). Niewielka liczba mieszkańców gminy zwróciła uwagę na małą ilość obiektów turystycznych (6,8%), niewystarczające zasoby mieszkaniowe (6,5%), zły stan dróg i chodników (5,6%), niedostosowanie infrastruktury dla osób niepełnosprawnych (4,8%), zły stan budynków mieszkalnych (3,9%), zdewastowane i opuszczone tereny (3,9%), brak infrastruktury technicznej (2,8%) oraz zły stan techniczny budynków użyteczności publicznej (2,3%). 0,5% respondentów (1 osoba) zaznaczyło odpowiedź inną: brak stomatologa w gminie.

Wykres 7. Największe problemy przestrzenno - funkcjonalne na danym obszarze (udział procentowy odpowiedzi).

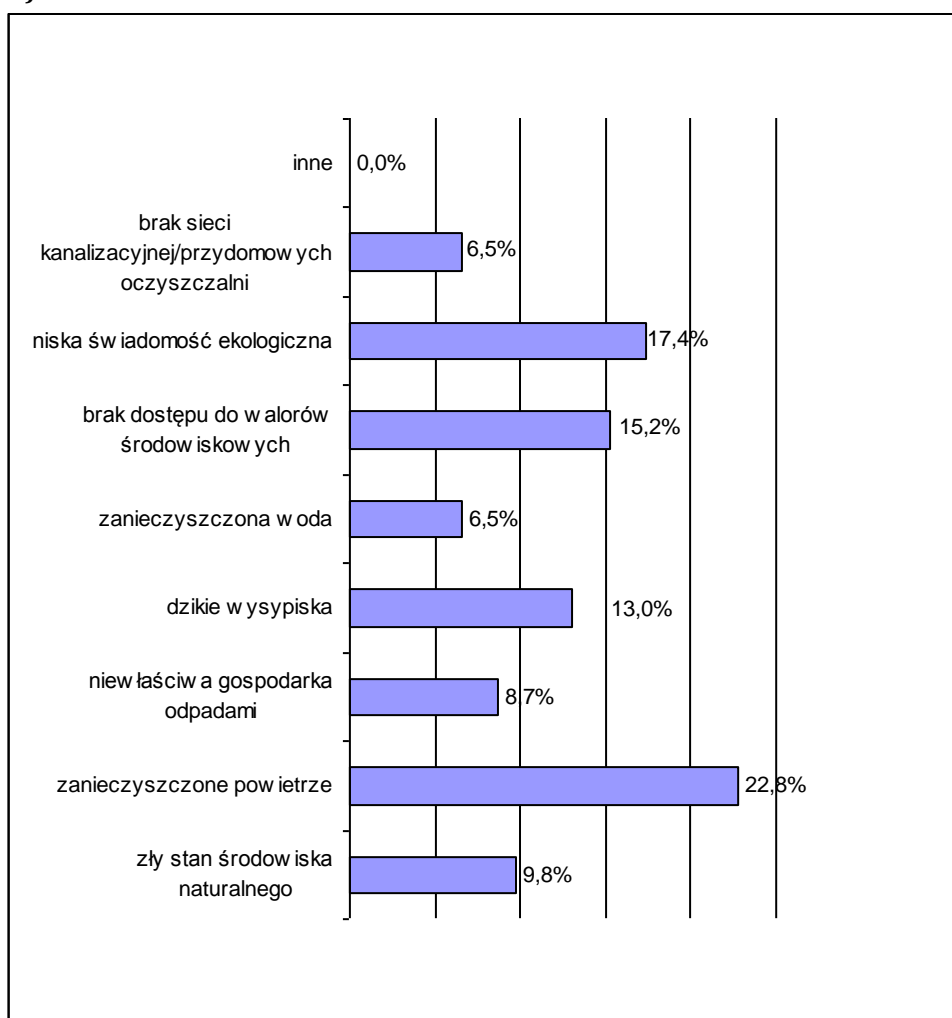

Źródło: Opracowanie własne

7. Na ile zjawiska i problemy o charakterze środowiskowym występują w Państwa otoczeniu?

Najważniejszymi, według mieszkańców, problemami w sferze środowiskowej jest zanieczyszczone powietrze (22,8%), niska świadomość ekologiczna (17,4%), brak dostępu do walorów środowiskowych (15,2%) oraz dzikie wysypiska (13,0%). Część ankietowanych wskazała również na zły stan środowiska naturalnego (9,8%) oraz niewłaściwą gospodarkę odpadami (8,7%). Po 6,5% respondentów dostrzega problem w zanieczyszczonej wodzie oraz brak sieci kanalizacyjnej/przydomowych oczyszczalni.

Wykres 8. Największe problemy środowiskowe na danym obszarze (udział procentowy odpowiedzi).

Źródło: Opracowanie własne

8. Czego najbardziej potrzeba w Pana(i) miejscu zamieszkania, aby stało się ono bardziej przyjazne dla mieszkańców i mogło się lepiej rozwijać?

Osoby biorące udział w badaniu ankietowym wskazały szereg różnego rodzaju potrzeb w ich miejscu zamieszkania. W odpowiedziach respondentów pojawiły się zarówno kwestie społeczne, jak i związane z infrastrukturą techniczną oraz problemy innego typu.

Do najważniejszych potrzeb społecznych zaliczono:

- Organizowanie szkoleń/kursów rozwijających społeczność
- Organizowanie imprez integracyjnych, spotkań dla społeczności gminy
- Stworzenie nowych miejsc pracy
- Większa troska o środowisko

Do najważniejszych potrzeb w kwestii infrastrukturalnej oraz problemy innego typu zaliczono:

- Rozwój placówek handlowych
- Więcej bezpłatnych przedszkoli na terenie gminy
- Budowa/remont placów zabaw
- Budowa obiektów sportowych, kulturalnych, rozrywkowych (np. restauracje, kawiarnie, kino, zewnętrzne siłownie)
- Budowa/remont dróg, ścieżek rowerowych, chodników
- Budowa parkingów
- Zwiększenie połączeń komunikacyjnych
- Rozwój usług rzemieślniczych
- Większa dostępność do stomatologa, specjalistów
- Ogrodzenia przy stawach
- Oświetlenie wsi
- Lepszy zasięg telefonii komórkowej, lepszy dostęp do internetu